ЛЕНИНСКИ ДОТТАГIАЛ — ВАЙ НИЗ

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера дені ● ЕРА, 20 сентябрь, 1974 шу. ● № 110 (5607). ● Мах 2 кап.

«Кавказа советски республикаш дег тIара даькъала а ювцаш, цар айххача цхьоагIоно буржуази йолча хана бIарга ца яйна тайпеи буржуазни строе хугIйоацеи къамий машара образец хьаягIхилагIа се догдоахаш хилар дIаккхайкаду аз».

В. И. ЛЕНИН

ЙОХАРГIЙОАЦИ ЦХЬОАГIО

ВАЙ эттара гаргагIерча лаьлахечуи — Къилбаседа-ХIирийчен къэтта доккха цIей кхачнад. Ихьанна Ирнстона къахьегамхоша деэду республика вIашагIъелла шеэткъе итт шуи. Къилбаседа-ХIирийча ший лоIамагIа Россех дIакхийтта шн бIаь шуи дуза юбилей. Къахьегамаш политически хьинар чIоагIа йайна хьале дезду республикан къахьегамхоша уж деза цIейш.

Истерена дукха хо яц аз бIаь шу. Цхьабакъде цу юкъа Iаланьмата дакхий хувцамаш хиннад ХIирашкахье. Цхьан хане тIехьабисе химначе хIирий мохказ хIанз низ бола индустри, вай хенара юрта боахам, дегIйина социалистически культура йола Автономни Советски Социалистически Республика хинней.

Из дерригa а хьахиннад Советски Союза Коммунистически парте лениински къаьмий политика дерригIа чекхъяхадах, сийлахь-доккхача эрсий халкъа а вай махкарча къаьмашка а цахадаш новкъостала дела. Ленина парте интернационализма уйлаца хьалкхевбыб советски нах, вIашагIтехай доккхача хIанзи тIехь нохчалаш йоаха сийлахь-боккха, ний — халкъий доттагIал. Ленина парте мел эша хьалаш Iалеедаьда дерригa къаьмаш народнестане социалистически новкъагIа догIеяхарах теадалерах, бIарча цхьа интернационални бокъал а дарь вIашагIтехаб уж.

Халкъий доттагIал — социализмана норагIдаьнначa этгара доккхагIчон этгара дезагIчон хIоаеех цаI. Халкъий лениниски доттагIалах латт вай низ, нхеллена гIулакхий лаккхаргбеца хьеэт.

«Советски Союза дерригa къамаш нередносташ, — аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева, — тоадалара къаьна тIа дашнад, Iалаьмата доккхий толамаш даьхад цар индустри, юрта боахам, Iилма, культура догIаккувлаеча. Социализма вораагIбаькхаб халкъий доттагIал сана бола, дола хIама дIахьалхасынахьа нэувла боккха низ. Дукхача къамах латтача советски халкъа цхьоагIо аласа саннa чIоагIе я. Тайп-тайпарча дукхача бесаца сомкам лата алаза сана шийна чудеагIа къаманш дукхача тайпара хиг дарца леп вай халкъа цхьоагIо».

Уж дешаш дизза ала цеагIа хIирий халкъа хьабеначa сийлах наьтъах а. Советски Iаьдала шераша 346-зза дегIеннай Къилбаседа ХIирийчен промышленни производство. Вай мохка дика йовзаш а «Победит», «Электроцинк» яхача заводий, кхыча предприятей а продукци.

Доккхий хувцамаш хиннад юрта боахаме а. Паччахьалкхана дукха дукх, шура, ахьат, кхыйола юртбоахама продукташ лу республика колхозашки совхозашки.

Укх шеэттъе итт шера Къилбаседа ХIирийче доккхий толамаш даьхад халкъа образована догIайоаленча. ХIанз цига к 216 школа, 12 школа-интернат, 13 юккъера специальни заведени, 4 институт, цу дакъе Н. Л. Хетагурова цIерагIйола пачхахьалкхен университет а йолаш. ХIанз лакхерча дешара заведенешка болх беш ва 566 Iилмай докторий кандидат, профессорий доценти.

Республике болх беш да диъ театр, пачхахьалкхен филармони, «Алан» яха пачхахьалкхен халхара ансамбль, творчески союзаш.

«Гаьнарча вошийла юхера леалахе тай» яхаш кица да вайнахъа. ХIаьта гетгара а дика да хьена йиза ашар дизза веша а тешаме лаалахо а хиича. Нохч-ГIалгIайчен ваша а иоалахо а я Ирстон. ДIаьхий а исторически оалаш долаш а да цара юкъера вошал, цхьана лаладу гIуланхаш, бувзамаш.

Беррагча советски махе санна вежаршха йолча республикний къахьегамхоша хьанаре дакъа лоац КПСС XXIV съезда решенеш, нийсагIча пятилетна планаш хания хьакха кхеачашьера тIехьа ларжача социалистически.

Тахан кхаь газета кийчьаьча укх номер тIа кIезига дац вай шин республика къахьегамхошта юкъерча доттагIалех, цар вIаши лекхача гIуланхех дола масалаш. Къилбаседа ХIирийчен деза юбилейшта нордача летаненаша кентьабаьхкиб цоайла ях леааш йолча Грознен Орджоникидзен промышленноста балхлой, Назрановски Пригородни районий юртбоахама къахьегамхой.

Ди тIехьа чIоагIлуш латт вежарашха долча халкъашта юкъера культурни бувзамаш. Ирнстона литературан искусствен оиналаш эттара безагIа бола доттагIий санна дукхаза а тIанийбаь вай республикерча къахьегамхоша. ХIаьта ХIирашкахьа дика йовзаш а лаархIаш а я Нохч-ГIалгIайчен литературеи искусствеи.

Догардаь вархвоацаш дукха да вай шин республикана юкъера вежарашха дола бувзамаш, хIаьта уж тIехьтIехьагIа догIлухаш а чIоагIлуш а латт. Нохч-ГIалгIайчен а Къилбаседа-ХIирийчен а партийни организацеша дами йовхе ю вежарашха йолча республикай къахьегамхошта юкъера интернациональни доттагIал шалIа санна цIенаи моанхаэ санна чIоагIен хилийтара, царна патриотически атеистически кхетам бадара. Дуная тIа цхьалкха а низ бац вай халкъашта юкъера ленински доттагIал таахада мегаргдалаш!

Доккха а сийрда а цIей кхаьчад Къилбаседа ХIирийчен ирза долча лаьтта. Из даькъала а дувцаш вежарашха йолча республике вай мохка коммунизм хьалхьача нерда коталенаш яхар лоаш леаца боаних Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша.

ЦIей даькъала хилда шуи, тха деза вошерий!

РАСТДЗИНАД / ЛЕНИНАН НЕКЪ

Къилбаседа ХIирийчени Нохч-ГIалгIайчени республикански газетий редакцеша цхьана яь номер

Кхоана вежарашха йолча Къилбаседа ХIирийчен республикано дезду Къилбаседа ХIирийчен автономе 50 шуи ХIирийче ший лоIамагIа Россел дIакхийтта 200 шуи дуза денош.

«Сердало», «Растдзинад», «Ленинан некъ» яхачa газетий журналисташа кийчьаьча укх номер тIа дувц вай долахарче республикаш экономикеи культуреи деIаярах, вай халкъашта юкъера ленински доттагIалах.

КПСС Къилбаседа-ХIирий обкомага, Къилбаседа-ХIирий АССР Лакхехьарча Совета Президиумага, Къилбаседа-ХIирий АССР Министрий Советага

Деза новкъостий!

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо Министрий Советон деза ди — Къилбаседа ХIирийчен 50 шу дизар, из ший лоIамагIа Россех дIакхийтта 200 шу дизар, цуна Октябрьски Революце орден ялар дег тIара даькъала дувц вежарашха йолча Къилбаседа-ХIирий АССР болхлой, колхозхой, беррагча къахьегамхой.

Социальни къамаш IазапеххIирий халкъ мукъадаьккхад Сийлахь-боккхача Октябрь. Пачхахье Росса тIехьайиса юкъара моттиг хиннечара дIадахача ах бIаь шера хIанзара промышленность а, чIоагIа дегIабена юрта боахам а, тоаена культура а йолаш йола хьолха латта республика а хинна дIаэттай Къилбаседа ХIирийче. Цо къаьтта тешал ду КПСС ленински къаьмий политика толара.

Советски Союза Коммунистически парте чулгаца сийлахьа исторически никъ хьабеннаб Къилбаседа ХIирийчен къахьегамхоша. Сийлахь-доккхача эрсий вай махкарча къамий халкъашца цхьана цар шоай са ца кходеш къовсам лоттабаьб Къилбаседа Кавказе Советски Iаьдал оттадери чIоагIдери дуьхь, хьинаре дакъа лаьцад Сийлахь-боккхача Даьхен тIема шераша мостагIа воааеча, хIанз шоаш-кара доагIаш дола дакъа лоац коммунизм хьалхьера гIулакхе юкъа.

Дукха ха хьаьнагIа деха хьадоагIача, дохаргдоацача, керда вахар бехьан долаш цхьана лоттабеча къовсама чIоагIденнача доттагIаца шоайла дувзаденна да Къилбаседа ХIирийчени Нохч-ГIалгIайчени халкъаш.

Тахан, республика автономе 50 шу дизар, Къилбаседа ХIирийче ший лоIамагIа Россех дIакхийтта 200 шу дизар, цуна Октябрьски Революце орден ялар даздеча дийнахьа, цо доакхе толамашта дег тIара гIадбаха а болаш, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта цIенача дег тIара лов Къилбаседа-ХIирий АССР-о боахами культуреи догIаккхувлача дерригача доалаьзнача, КПСС XXIV съезда исторически решенеш чекхйоахача, нийслагIча пятилетка планаш кхоачашъеча керда боккхий котаелонаш яхар.

Даькъала а йилда, тоа а пул да Советски Союза халкъашта юкъера дохаргдоацаш сийлахь-доккха доттагIал!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — еррига вай котаелонаш кхера догеш урхалхо а уж боахама вIашIехьдэзар а!

КПСС Нохч-ГIалгIай обком | Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум | Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет

ДАЬХЕН АМБАРАШКА

Ялата хьаркIа чужа еана 35666 гектар хьажкIех республике чуйица хьинаб 7284 гектар, вешта аьлча 20 процент. ХIара гектара тIара юкъера даьркIача 27,7 центнер а йоаккхаш боахамаш чуеннаб 20,5 эзар тонн фуалхьа хьажкIаш.

Эттара дукхагIа хьажкIаш чуйицай Шелковской районо — 65 процент, адам хьажкIаш чуйица даьнад Гудермесски района боахамаш, цул тIехьакхуваш йоагIа Наурски Надтеречни районаш. Еррагча хьажкIех кхоаллагIа дакъа чуйица йоалаш а Грозненски Шалински районаш.

24 сентябрь тIеккхоачаш республике пачхахьалкхена дIадеина хьажкIаш 6191 тонн я, вешта аьлча чуеперех кхоалагIа дакъа.

Республика наьт кхелераша укх шера пачхахьалкхен амбарашка дIачуденнад 100377 тонн наьт.

КЪИЛБАСЕДА - ХIИРИЙ АССР

Къилбаседа - ХIирий АССР къахьегамхоша чIоагIа хьинаре айденна, доккха дикахетар хинна белгалдоаккх деза шин ди: Къилбаседа - ХIирий АССР хьаяь 50 шу дизарi Къилбаседа ХIирийче ший лоIамагIа Россех дIакхийтта 200 шу дизар.

Ловнан халкъашта тIера цIенгаь социальни къамаш Iазап Iоаккха, шоайла а сийлахь - доккхача эрсий халкъа а айхха уж кхоталe вIаштIехьадьинадар. Сийлахь - боккха Октябрьски социалистически революци хьиначуа тIехьагIа мара.

Вай халкъаш догIадахкарел цар хIама гоадарен дамана юхь дIайолаь дола халкъий керда истори хьаделладеннад. Из бахьан долаш тхо декхарийла да эттара хьалха ленински Коммунистически партена сийлахь - доккхача эрсий халкъа. ЧIоагIа баркал оалаш ций деша дег лу йисай Советски Iаьдал дIоттадаьнна социализм хьалъяри дукха къовсам лоаттабаьча шерашка керда вахар хьаллечa республика къахьегамхошта, цун партийни организацена парте чIоагIа новкъостал хьаь цар оагIув хьалладелар бола В. И. Ленина соратникаш С. М. Кирова, Г. К. Орджоникидзе, Н. Г. Буачидзе, М. И. Калинина, К. Е. Ворошилова, А. И. Микояна, кхычар цIераш дошо елпашца дIаязъяь Къилбаседа ХIирийчен историна юкъе а.

Коммунистически парте чакхйоаха хьаькъале ленински къаьмий политика бахьан долаш Къилбаседа ХIирийчен автономи хьакхайкар доккха хIама дар хIирий халкъ дIакхача хана кхычарна нийсса боккъонаш йоацаш тIехьадисан хилар дIадаккхаре. дIахо йодача хана цун экономикеи культуреи тоадар, сийлахь - доккхача эрсий Советски Союза къаьмий халкъашцара доттагIал чIоагIдара.

Боккхен сийдахьен никъ хьабенаб Къилбаседа ХIирийчен къахьегамхоша автономи йолаш даьккхача 50 шера. Низза бокъо йолаш дола социалистически къам а тиша дIаэттад хIирий къам, экономики культури гIулакх бIаьш шерашка тIехьадиса даттар дIадаьккхад, вай Даьхен вежарашха долча дерригача халкъашца цхьан мугIаре дIаэттад. Дукхача доакъоех латта хIанзара промышленность а, механизированни юрта боахам а, лакха социалистически культура а йолаш йола республика а хинна дIаэттай Къилбаседа ХIирийче.

Республике хьа а даь толаме догIаухаш да кердагIа йолча промышленноста металлургически, машиностроительни, электротехнически, дайга, кхачан, хьу чакхйоаха, химически, кхыдола доакъош.

ДIадаха шу чакхдоалаш Къилбаседа ХIирийчен промышленноста продукце объем, 1924 шерашца нийсайча, 346-зза лакхъеннай.

Беррагча мехка къахьегамхоша а санна, тха республика къахьегамхоша дикка толамаш даьхад бархIлагIча пятилетке. ДIадахача юхе шера промышленни производстве объем 1,6-зза лакхъеннай, изделей 600 сортIа керда тайпа арахеца доладаьд.

Укх шерара планаш толаме кхоачашъяр дукха къовсам лоаттабу хIанз республика къахьегамхоша. БархI беттa плане 101,9 процент кхоачашъяь, хIадахача шера цу хана нийсайча производства объем 8,6 процент дакъ а я.

Кхаш деладелтен хьайбаш деладелтеи чIоагIа догIадена, йоккхий тракторни, автомобильни паркаш, ремонтни мастерскеш а йолаш йола хIалаэна йоккхий юртбоахама предприятеш я республика колхозашкеи совхозашкеи. ХIанз хIара боахама юкъера лаькхIача лакхерен юкъерни образовани йолаш эола 17 специалист хьоан. Республике доккхал ду къахьегама турпалаш Албегов Харитон, Шанаев Казбек, Дзутоев Ерусланн, Алагов Темирби, Багаева Назират, Гогичаева Нало, Нахусов Лагко, дукха кхыбараш санна болча социалистически юрта боахама къахьегамхоех.

Тароски юртарча К. Хетагурова цIерагIча колхоза комплексни бригадана толаме кулгалду иоа, Бурушева.

Еррагсоюзни социалистически яхь юкъе а баь, вежарашха йолча республикаш — Черский-Балкхарой, Нохч - ГIалгIай, Украина Закарпатски области — къахьегамхошъера традиционни яхь дIахо а делаеш. Къилбаседа ХIирийчен къахьегамхоша Советски Союза Центральни Комитета Советски правительства дени деннад нийслагIча пятилетка дIоьлагIча шера хьу а доккхагIча хьинараца къахьега а парте XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяр дукха лоаттабеча къовсаме керда толамаш деха а.

Къилбаседа ХIирийчено шеко йолашi толамаш даьхад экономикеи культуреи догIаIоалеча. Цар тешал ду социалистически система, советски вахара образа соаленаш йоккхий хилара.

Дика, вежарий юкъмоттиг нийсъеннай Къилбаседа ХIирийчени Нохч - ГIалгIайчени литераторашта, артисташта, культурая искусствеи кхыча болхлошта юкъе. Пхьаьрлъоаыдо дика уйла дег чу йосе Къилбаседа ХIирийчен литературеи искусстваи денош Нохч-ГIалгIайчене а Нохч - ГIалгIайчен литературеи искусстваи денош Къилбаседа ХIирийчене а массаза хул. Хадданза бувзамаш латт шин республика художественни коллективашта юкъе. Цар репертуара юкъ хул хIирий, нохчий, гIалгIай илланчий халхарий, спектаклаш. Хувц-хувцаш радиопередачаш яро а газетий номераш араехаро, а книга доакъосташ ду ХIирийчени Нохч - ГIалгIайчени халкъаш вIаши гаргадахара. Къилбаседа ХIирийчен къахьегамхоша дукха ха хьалхагIа дола яхь лелаю Нохч - ГIалгIайчемца. Къаьстта айха бувзамаш тоаеаденнад Къилбаседа ХIирийчен Пригородни Нохч - ГIалгIайчен Назрановски районий къахьегама коллективашта юкъе.

Къилбаседа ХIирийчени Нохч - ГIалгIайчени халкъий доттагIал гуш да политически социально - культурни вахара еррагча сферашка.

Пригородни района Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхоша Къилбаседа - ХIирий АССР Лакхехьарча Совета депутатала хержай лоарка гIалагIа Оздоева Мажита Роза.

Еррагча коллективаша дукхаезаш ва Орджоникидзевски горсовета депутат, машинашьеча завода наладчик Амирханов Михаил. Дукхача шерашка цехови партийни организацена, моттигерча профсоюза комитета кулгалдеш даьхав Iь,

Орджоникидзевски горсовета депутат волаш 10 гIалгIа ва, районий — 15, юртСоветий — 126, поселкови Советий — 3 депутат ва гIалгIех. ХIаьта кхыча къамех барш меллаб тхаI Дукха гIалгIай ба кулгалдеча партийно-советски балхаш тIа.

Социализмана кораагIдаьннача сийлахь - доккхача хIамаех цаI, дукха къамаш декача вай пачхахьалкхен низа лаьд, коммунизм хьалъяра онда бола фактор — СССР халкъий доттагIал.

Тха республикерча къахьегамхошта дика хов, дIахо тхона хьалхашка латташ доккхий гIулакхаш, къоастадиза дика лоахараш долга. Шеко яц, уж кхоачашдара цар шоай дерригa низаш тIадохийтаргхилара.

М. ГУРИЕВ,
Къилбаседа-ХIирий АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь.

СУРТА ТIА: Къилбаседа-ХIирий, Нохч - ГIалгIай республикий юрта боахама къахьегамхой Чермен юрта доттагIлена вIашагIкхетар. Социалистически Къахьегама Турпал Алагов Темирби вIашагIкхийтар Социалистически Къахьегама Турпалхочуца Беравоева Лемкайца, Албогачиев АртагIаца.

Ф. МАМОНТОВА сурт.

БАРТТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ —

ВОША ВОАЦА ВОША — ТКЪАМ БОАЦА ЛАЬЧА

Вежарашха доле Хlирийче, тха эггара гаргагlа йола доккхаь, йоккха событи — республика хьалхь 50 шу Хlирийче ший лоlамагlа Россех дlакхийтта 200 шу дуза цlай дездеш ду укх деношка.

Оаха, Назрановски района къахьегамхоший, вежарашка долчу хlирий халкъаца цхьана бейгалйоах дог тlоздоаккхаш йоле уж событеш.

Лоаман халкъаш эрсий халкъаца цхьана бувзамаш леладе дlийрташ цlахар гаьнна хьалхагlа дена хьадоагlаш а исторически ганаш доладаш да.

Маркса, Энгельса, Ленина сийрда цlерий вай лоамацка вигай Россе цун дикахоша викалаша. Цудухьа вай халкъаша дийнна а дог тlара а беркал оал царна.

В. И. Ленина лотабе сийлахь-доккхий доттагlалех вошалей бага [illegible] тlа-тlа къаьггагlа сийрдабуваш бейг. Из халу вайна массеза а масса беса а.

Вай халкъа кица хаттара [illegible] йоах: «Воша воаца воша — ткъам боаца лаьча». Хало тlакхьачача новкъостала оарцагlавалла гlайгlех дикахетара цхьанз декъар, культураш вlаши бlаьхий яр, интернационални дезал хкобер, дуккхача къаний доллекиваш хьакр — советски наьха дика традици.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, Къилбаседа-Хlирийчен сийлахьа юбилейца хьа йоагlача тайпара белгалъяха безам а болаш, тха района, къахьегамхоша белгалдера хlайлаш даьккад. Пятилетка къоастамбеш доле шу толама чакхдоаккхаш йоазл республике эггара хьалха встречни планаш тlайнелга дlадолаяь Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода коллектив. Къахьегама оасарле декка йолаш хьахьаг автотранспортни предприяте коллективо, цхьа эзари ах эзари сатах [illegible] трикотажни фабрика, райпромкомбината, райпо, «Сельхозтехника» районни объединене, кхыйолча коллективаша.

Совхозерчул дикагlа белхаш ду районерча кхаш леладерашен хьайбеш леладерашен. Кхоачашъяьй ах шера хьайбай продукци йоккхара заданиеш. Уж леладерашта юкъе хьалха латт «Октябра 40 шу» яхача совхоза коллектив.

Дика хьийкъа хьалоlеш кхеьий района ихашиа. Ца доваддш диса кабова алет цар чотах мотта а оттадеь, алет доккхара план кхоачишъяргья оаха.

Къахьегамхой белхе [illegible] айдеча йоккхе моттиг дlалоац Къилбаседа-Хlирийчен Пригородни районаца леладеча традиционни социалистически ялье. Тха промышленни предприятейи совхозийи деррига доккхийчен нагийчен гlулакхаша, къахьегаме карегlдувлерашка гуш де цу ялье доала беркат. Оаше леладеча къахьегама ялье интернационализм хlара денерча гlулакхашкера гуш я: Социалистически Къахьегама Турпалаш «Знаменский» совхозера коарголаш леладеча звенной звеньевой Албогачиев Артагlа Пригородни района «Черменс» яхача колхоза звеньевойца Алагов Темирбеца вlашагlкхийттача а Пригородни района «Дружба» яхача колхозерча доярка Габуева Дусас шийна болча вытен дукъа довцаш «Октябра 40 шу» яхача совхозерча ший коллегана Темурзиева Розайче дена новкъосталаа а, иштта кхы дукхача гlулакхашка а.

Доккха беркат доал Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» заводеи ОЗАТЭ-еи болхлошта юкъерча вежарий доттагlалех. Цар боле белгалбоал конструкторско хилараца, оасарле лаккхагlа йолаш къахьега гlертарца.

Гаьнна хьалхагlа дена хьадоагlача доттагlалоца шоайла ювзаенна а тха совхозтехникуми Алагирски хьун техникуми.

Доккхий толамаш доал пятилетка къоастамбеча шерарча тха мулацеча районерча итташ [illegible] бlаьш а болча наха. Масала, районерча промышленностех юрта боахамаш 200 совгlача болхаш дукха за хьалхагlа дена пятилетка планагlа [illegible] болх бу, хlаьта 20 совгlача сага иттаьгlча пятилетка чотах болх бу.

Царна юкъе — Гl. Ахриева цlерагlча заводера Октябрьски Революца ордена лелаю М. Гизатулин, фрезерщик М. Махлоев, обмотчица Л. Сарелиева, автотранспортни предприяте водителаш М. Гадаборшев, М.С. Цутиев, трикотажни фабрика запрещица З. Баркоева, доярка Социалистически Къахьегама Турпал Л. Э. Баркоева, СССР Лакхехьарча Совета депутат З. Даурбекова, дукха кхыбарий.

Цар а кхечар а дешо-чухула къахьегарах хозлуш йоагlа тахкийра Назрань, тоалу юртие, хийсьеаш шерьяш а тхьонча городь улицаш, дуккхаза тlакетlерда чу цlенош хьалъуетт цига.

Дукха ха йоацаш а тlехьа юрт хиннача Назрань Гlалгlайчен промышленни центр хулаш латт. Хlанзара город морк а Гl. Ахриева цlерагlйола «Электроинструмент» завода микрорайон. Города къилбаседа-малхбузехьерча даьгна тlерча цхьоалагlча микрорайонера чуlе цlенош, культурно-бытовой, берий, кхыйолл учреждениеш керттерча даькъе трикотажни фабрикеи «Электроинструмент» заводеи болхлошта лаьрхlа хургья.

Укх тlехьарча хана тlа-тlа дукхагlа дlалаьа кийду бlаза культура дешьа карегlдуьлараш. Тха районий культура отделаша цхьане оттаьча мероприятой плана лерда тlа деш да из. Пайдане хlамаш дукха ду опыт дlа-юха эцара педагогаш вlашагlбетиебалеро.

Балха опыт дlа-юха эцар укх шера дукхача деношка доттагlал тlазь вlашагlкхетташ хинай тхан Пригородни районий медицински болхлой делегацеш. Вlашагlкхетташ хинаб «Октябрьское» яхача юрта, Архонски юкъерча школе, райбольница, районни санэпидстанца, г. Назрана школашка, Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» заводе.

Пригородни районерча Ленина цlерагlчен «По заветам Ильича» яхачен колхозашка, химзаводе, спецхозе вlашагlкхийтта хиннаб шин района юрта боахамеи промышленностеи болхлой.

Соаьа октябрь бетта «Доттагlалеи къахьегамеи цlай» цхьана дездир Назрановски, Малгобекски, Пригородни районаша.

1974 шера мае вlашагlкхийтар Назрановски школий иттаагlча классашка дешадагlа бераши Горски юртбоахама института профессорско-преподавательски состави.

Газет дешарешта кхаш да дукха ха йоацаш Нохч-Гlалгlай АССР Назрановски, Малгобекски, Сунженски районий Къилбаседа-Хlирий АССР Пригородни районеи гражданерча Сийлахь-боккхача Даьхени тlемий ветераний слод хиннилга. Кхайкарал тlаьйцар слоде дукха воацаш хиннерашь. Белгала вьача, цу тlа йоах: «Вайна, граждански Сийлахь-боккхача Даьхени тlемий ветеранашта, дика зоа, вай халкъа доттагlал мишта чlоагlденнад а дегlанхад а, мел боккlача бизецен дегаш урхуттадеш карегlдуелача денаеча гlулакхашцен из белгалдьиннад. Лоредергдеш вай из бlарга са санне, воай эггара сийрдагlа доле ира санна».

Мах бе вертеацаш доккха ира да вай халкъий ленински доттагlал. Цудухьа вай из мамогга чlоагlа дергда. Цунах латт вай ина, цунах латт дуккхазача Даьхен ираза дукхьа вай дlадо а толамаш доахаргхлараш боле тешам.

С. БЕКОВ,
КПСС Назрановски районе хьалхара секретарь.

СУРТА ТlА: Городе Орджоникидзе В. И. Ленина цlерагlча майда тlа В. И. Ленина оттадь памятник.
Ф. МАМОНТОВА сурт.

ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

Къилбаседа-Хlирий АССР автономе 50 шу дизарам Къилбаседа Хlирийче ший лоlамагlа Россех дlахийтта 200 шу дизарам накъайоагlача Моздокски районерча «40 лет Октября» яхача Павлодольски колхоза ПТФ коллективо юбилейна сийна беннза тхаш бьхаккаб: бьь бутт хьалхагlа рапорт денар цар шера тlайцар социалистически декхараш кхоачашдера хьалтьханьа.

Колхоза мае тlара хулхазараш лелаярашна пачахьалкхенна дlадаьйтад 5,1 миллион фуьм 197 центнер дулхи. Фуш гуддарга беда мах эггара лакхагlа ба хlинз форм. Эзар фуга 51 соми 30 кепиги деда колхоза планагlа лоархlача 61 соми 40 кепиги меттел. Ер шу хьалхадоаладенча дено планал совгlа 100 соми пайда баьб форм.

ЛАЬТТАН ГОВЗАНЧАШ

Хумалаг — Къилбаседа Хlирийчене къьнагlа йолча хlирий юртех цаl. Революци яьалехьа нагахьа цlак отара дацар шига тхоа тlа эра тохан йост теснан цара. Культурни кхуврчаш дацар юрта, медицински пункт яцар, хьежа нах бер «дарбаш» деш, юрта юккъе хинна дагlар... Революци яьалехьа нагахьа сиг вацар Хумалаге лаккхера образовани йолаш.

Таханара Хумалаг — хlанзарчар тайпара йола, иттача кирпишех дь эзар совгlа цlа дагlа товенна юрт. Юрта я амбулатори, больница, культура Цlа, шин школа, дуккха тиканш, быта цlа, стадион, мел ду бассейн... «Хумалаг» яха колхоз — республике хьалхалаттача боахамех цаl. Советска lаьдал хаттача шерашка лаккхера образовани а яьккха, шоай юрта а кхьачаьа дlабаха а хьехархой, агрономаш, зоотехникаш, лораш, инженераш болаш боах беш ба итташ хумалагцаш. Къаьст-къаьста нах меттел, бlарччача дезалех а хинаб лаккхерен юкъерен образовани йолаш бола специалисташ.

Хьажаргда вай, масала, Касабиевгlар дезал. «Лаьттан говзанчаш» оал царах юртарча наха. Дезала да — Виктор Габлаевич — Даьхен тlема вилалад ва. Фронтера цlавсча ший колхозе балха валар из дукха ха яалехьа колхозашта шоай хьакималаа — колхоза председателалле хержар ва, пхийтта шера болх бир по шига, цу цхьан хана Горски юртбоахама институт заочно йисте а яьккха, дийша ваьнна агроном хилар цунах. Ловзлахарча Орджоникидзе цlерагlча колхозе а бир председателалла болх, хlанз пенсе тlа а волаш чкъаьрий боахама доал деш ва.

Виктор Габлаевича бераш шоай дай накъьагlа даха — цу Горски институте лаккхера юртбоахама образовани яьккхий цар. Вошалагlаолча воlах Руслана а хинаб дийша ваьнна агроном, массеха боахаме болх баьб цо, керттера агроном волаш, массеха шу хьалхагlа гlулакха лакхир из — Правобережни райиспол. кома юрта боахама управлене начальникалла а вахийта. Виктор Габлаевича вож шин воl а — Зелими Бориси, хlаьта иштта Лена яха йоl а Горски юртбоахама институт яьккха, диплома йолаш ба: вежарий — инженераш, йоl — экономист. Шо-шоай специальностагlа ду цар балхаш. Зелим хlинз «Сельхозтехника» Правобережни районни объединенена кулгалдеш ва.

Цул совгlа, шин аграрник кхы а ва Касабиевгlар дезале — цаl агрономи вож зоотехники йолаш шин вус.

ПЯТИЛЕТКА КЪОАСТАМБЕШ ДОЛА ШУ

ЮБИЛЕЙГА — КЪАХЬЕГАМА СОВГlАТАШЦА

„1974 шера хальха боахама план хенал хьалха кхоачашъяр дукха промышленноста, гlишлоиъяра, транспорта болхлоша леладеча Ерригсоюзни социалистически ялье хьакхьейъяра» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам чакхдоахартдонча гlулакхий низ бела, хьадда программа санна тlаййцар тха завода къахьегамхоша.

Парте Централни Комитета декабрьски (1973 ш.) Пленуме ше къамаьл деш, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева хьалхарча иламе оттадеш долча вай экономика декхарашта юкъе дийцар халкъо леладу товараш дукхагlа арахецаяа аракеца продукци дикагlа хулийталеш.

Ер шу хьадоладеннача юкхье пятилетка хилагlча, къоастамбеча шера тха завода коллектива Къилбаседа-Хlирийчен автономе 50 шу дизарен Къилбаседа Хlирийче ший лоlамагlа Россех дlакхийтта 200 шу дизарен сийна доаккхагlдоа декхараш тlайийцадар шийна, хlаьта уж толаме кхоачаш а ду.

Орджоникидзевски автотракторни электрооборудоване завода болхлой дегаш къьетта гlоадьхар КПСС Централни Комитето партега, советски халкъага лаьча Кхайкарало. Тха предприяте къахьегамхой творчески инициатива сомалькхар Кхайкарало, цар чlоагlа хьалдоапашн къоэбалдеш дар из.

Республика юбилея сийна шерра социалистически ялье а йоаржаь, пайда эцаза йоаш резерваш хьагуча а йоакаш, производства эффективность лакх а еш, цехий коллективаша бетт-бетта дукхагlа сихьо къахьегама оасарле лакхъяра текаш, тоаю арахецача продукци дикал.

8 бетта продукцена реализаци яра план 101,2 процент кхоачашъяьй заводо. Планал совгlа 217 эзар сома мальха продукци схьай пачхальккхенга. 101,5 процент кхоачашъяьй бархl бетта ралове продукци арахецара план, планал совгlа хьалъй ва 254 эзар сома мальха.

Тха завода коллективо тlехдика толамаш даьхад товарни продукци хьаргта дlабода мах лохбара а, планачунца ийсбича 153 эзар сома лохбаьб из. План иштта тlехкхоачашъяьй къахьегама оасарле лакхъяра а, хlаьта дlадахача шера цу хахаца ийсбича 103,9 процент хилар из.

Кхоалагlа квартал йоалоцца юкъе тха завода къахьегамхоша хьалаьйцар «Ийс беттен кхоалагlча квартален план — республика юбилей хьатlаьхоачаш» аьнна Орджоникидзевски машинаьйча завода коллективо дlайолаь инициатива. Шоашта юкъе шерагlа социалистически ялье а йоаржаь, цехий, участкай, сменай коллективаша, къаьст-къаьстача бригадаша дикка доккхий толамаш даьхад, къахьегама совгlаташ даь республика юбилейна.

«Электроинструмент» яхача Назрановски завода коллективаца ялье деш тха завода коллектива. Каст-каста тхоайла дlа-юха делегацеш ухийт оаха, опыт дlа-юха ийцо, балха дикагlйола методаш lомаш вlаши. Ялье итогаш хlара кварталею. Хьалхарча квартале делальча къахьегама ялье котбаьлар ОЗАТЭ къахьегамхой. Шоллагlча квартале котало лькхар вешарххоша. Мадарра аьача, цу шин а тайпаа юкъа я котале, хlана аьча ялье чlоагlду коллективашта юкъера доттагlал, цо новкъостал ду берд кера къахьегама котоламаш яхара.

П. ВЕННОРСКИЙ,
ОЗАТЭ директор.

ЯХЬ ЛЕЛАЮ, ВlАШИ НОВКЪОСТАЛ ДУ

Хlанз-традици а хинна дlадоладенная дуккхача шерех болча наха цхьана болх беча Ахриев Гlапура цlерагlча «Электроинструмент» яхача машинашъеча Назрановски заводеи Орджоникидзевски автотранспортни электрооборудоване заводеи хьалхалаттача коллективашта юкъера доттагlала бувзамаш.

Пятилетка къоастамбеча шера планаш кхоачашъяр дукха леладеча социалистически ялье доккхий производственни толамаш даьхад тха заводий коллективаша. Укх пятилетка дlадахача иха шоари йийс беттан «Электроинструмент» яхача завода коллективо планал совгlа хьа а яь, реализаци яьй 943 эзар сома мальха продукцена. Къахьегама оасарле 4—5-за лакхъеш йолча тха заводо хьаяь электробурува хьувзаду машинаш, тахан вай Даьхен масса меlниге болх беш я. Иштта лупен тlарча 31 пачхальккхене дlа а кхухьийт уж. Тха къахьегам, дукхача къамех вола 1,5 эзар саг чувоагlача барт тайпача коллектива къахьегам, дукха миллионаш болча болхлой класса къахьегама юкъе бода.

Укх шера июль бутт боаш город Назране вlашагlкхийтар шоайла ялье леладеча тха шин завода вигалаш хьалхарча ах шера лелаяьча социалистически ялье итогаш яр дукха. Цхьане оттадаьча протокола тlа дlаяздаьд: «Хьалхарча ах шера беьча балха итогашка хьежача «Электроинструмент» ОЗАТЭ-и заводий коллективаша сийлена кхоачашдаьд шоаш тlайнца хинна доккхагlдола социалистически декхараш, хlаьта со къьегга хьахьох дукха къамаш дахача вай мехка вежарашка йолча республикашка новкъосташха шоайла гlо деш хилар».

«Динамо» яхача Московски завода методагlа хlаране цхьаний производственни планашта йийслагlча пятилетка план хенал хьалха кхоачашъяр дукха социалистически ялье вlашагlъелла лай «Электроинструмент» заводе. 500 совгlча болхлочо хlаране къаьст-къаьстан бригадий декхараш тlайцад ийслагlа пятилетка В. И. Ленина вь 105 шу дузаш кхоачашъе аьна. Ер шоллагlа шу да слесара-лекальщика Котиев Махьмада Алимада, литейщикаша Махлоев Махьмада Мухарбика, Гизатулин Мубаракша Шавлоевича, кхычар, хlаране шо-шоай пятилеткаш кхоачаш я яь. ОЗАТЭ болхлошца — слесараца-инструментальщикаца Таймураз Николаевич Кодзоевца, литейщикаша Ахсарбек Туганович Каллаговца, автоматий наладчикаца Борис Борисович Козыревца яхь лелаю.

Яхь лелаерашца вlаши деча новкъостало, шоайла хаддаза опыт дlа-юха ийцаро доккхий производственни технико-экономически толамаш даьхара новкъостал даь lаш. Уккхаза хьехуш боьхошца дола вежарий доттагlал. Коллективаш массаза вlашагlеттаялараo, концерташа вlаши хьоашалгlа ахаро, спортивни яьлаша, бlарга па дайча па lеуш, селлара чlоагlа тхоайла гаргадигад тхо.

Электрофаьараштаь лаьрхlача оатхалашта штамповка яра план дикагlа фу дь кхоачашъергьяр аха дош лушеш къоастадеи аьна ОЗАТЭ заводе даха хилар тхо — тха завода директор нов. Мальсагов Арсамака Арсмкнг, завкома председатель Евлоева Хьасамбика Валентинея, укх мутlарий автора — укх шера июль бетта юкъе.

«Тхоза шизьало гlулакх да, — аьлар завода директора Павел Владимирович Веннорски, — штамповка». Цига дахьлар оаха царна новкъостал де. Цу хана дешо бlаьш закраш оатхалаш хьаяьй оаха доттагlашта. Цудухьа йоах ОЗАТЭ болхлоша: «Шо тха боккьоща дола доттагlий да». Хlаьта тхона а хет из иштта. Оашош дlауйла ел оаш. Тха заводерча бlаьш болхлоиех гlулакхерча нахех шоаттен кlирани деношка цу завода башха-хозача салоlача моттиге болхлошка цхьана салоl. Хlара оаха мероприяти чакх массаза яжах уж тхоцен тхо царцен хул. Тха массазара кхоачареи дег тlареи доттагlий ба болхлой, инженерно-технически белхаш деш — Яхьяева Оля Олеговна, Гагиева Салима Костоевна, Пучков Игорь Васильевич, Никулин Николай Авксентьевич, дукхха кхыбараш.

Вlаши новкъостал деши яйха цхьана гlулакхаш леладеши я тха заводий комсомольско-молодежной бригадаш. Экажева Лиза керте йолча хьалхалаттача слесарий-сборщикий бригадо яхь лелаю Халагова Ирас кулгалдеча сборщикий цехе бригадица. В. И. Ленина вь 105 шу дузаш пятилетка план кхоачашъергья аьна декхараш тlайцад Лизайи Ирайи бригадаша.

Къилбаседа-Хlирий АССР 50 шу дизарен Хlирийче ший лоlамагlа Россех дlакхийтта 200 шу дизарен сийлахьа юбилее езье кийчлуш я тха коллектив ОЗАТЭ коллективаца цхьана. Из тха доних деза цlей да. Из Къилбаседа-Хlирий республика къахьегамхоша дездаь па lеш, Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша а дездергда.

В. ГАГИЕВ,
Ахриев Гlапура цlерагlча «Электроинструмент» завода партбюро секретарь.

ОЧЕРК «СА ШОЛЛАГlЙОЛА НАНА»

Биографена юкъе «йоастарча моттиге, къеча ахархой дезала ваьна» дейлаш ца кхача йиш йоацаш вола туваел [illegible] са цхьаболча коллегаша — журналисташ, массаза а [illegible] очерк язьяра. Цу гlулакхаш са вlалла «аьттув бьяннабац». Хlана аьлча дешачоа со вуваца воаллаш вола саг ва а вар хьаьхнийнеь Нохч-Гlалгlайчен столице, дайшаеча дезале. Вай юцаргволча Измайлова Лейлай да, Измайлов Султан город Грознерча «Грознефтехимзаводы» яхача объединене начальника заместителя гlулакха тlара пенса вахав. Цайа Лара цу тайпарча гlулакхаш цlа хиннаш, из хlанз яха я. Цхьабоккъа да, ший хана по [illegible] яьккхай. Образовани чlоагlа накъьяанная цунка шийн Султанен къьнана хиона берааш кхедара. Царех шиннех lилмахой хиннаб.

Лора профессин хержай Измайловгlар меккараша — Мадинаси Лейласи. Мадина отоларинголог я, Лейла — стоматолог, медицински lилмай кандидат. Измайловгlар вол — Мурат дезала юкъе эггара зlамагlа ва. Из дь наlгьацlа вахаа, мехкдаьтта институт, цул тlехьагlа аспирантура йисте а яьккха, ший 30 шу дузаш технически lилмай кандидат хиннав, хlанз — Грознийски мехкдаьтта lилма-тохама института юкъагlеола lилман болхло ва.

Лейла Москве хинай дешаш, аспирантура а цига йистеяьккхай. Хlаьта 1965 шера дена, укх атт шера, Хlирашкахьа кхачии болх беши я. Къилбаседа — Хlирий мединститута мочхалий юкъмарий хирурге кафедра ассистент я из.

Хlирийчеша гаьнна хьалхагlа, «дай» хана дена хьадоагlаш бувзамаш да Измайловгlар. Буро тlа рабфаке деша ваьгlав Лейлай да, хlаьта нас Ольгинское яхача хlирий юрта [illegible] кьехкай.

— Хlаьта аз айса а, институт йистеяьккхачул тlехьагlа, юкъьянцара сай практически гlулакхаш дlадоладаьд хlирашчуи. Тусев lаьнхана, [illegible] йолаш волча лора, дика дог долаш, дика хьехам луш волча сага кулгалца, — яхаш дуйц Лейлас. — Шин шера болх баьб са цунца Грозне, республикански больнице из вер са аспирантуре яха дог оттайтар а.

Мединститута кафедра ассистент. Цу гlулакхага хьежача, из [illegible] воацача сага хетахьрла, Лейла педагог я. [illegible] шоллагlа мера хьы деш хlима дац цуц аьнна.

Из а бехкъа, практика хьех цо студентерта. Цо ше бер а мединститута базова больницера дакха практически болх ба. «Сагот [illegible]». шорта ба практически болх. Хlана аьлча Лейла лаьна бола специалистий — эрнгача Къилбаседа-Хlирайчене верриган а [illegible] юкъарчан доацаш цун начальник йола кафедра заведующий, доцент Тотрова Людмилан. Тlехьарчох начальник хьлар аз, хlаьта Людмиласи Лейласи балнага гlоллара новкъостий, доттагlий оал шоайх. Хlаьта уж доттагlала гlулакхаш моттийта леладеш дац, дог тlара да. Дагадоагlа сона, пхи шу дар а ялх шу хар хац хьалхагlа, Тотровейх очерк язъе йийзар са. Цу хана Лейла балха яцар отпуске яха яр. Цхьабоккъда, ший балхах дукхача хана кафедра заведующе Измайловна карагlдаьмараш дукхагlа дуйцар. Хlаьта хlанз Измайловайна вагlа со, цунах лаьца материал язъе езаш ва, хlара шийна аьтту бола моттиг массаза кийсакла «хьалхадоал» цо сона: «Людмилайца цхьана, цун кулгацца йир баха операцеш...»

Хилайта, коллегаш шоайла иштта гlулакхаца хилар дика да, къовсама аьтту болаш гераз да ца. Хlаьта наьнаша лоаттабер атта къовсам бац, берхате къовсам ба, бlаьш, эзараш наьха ушалцlено бахьан долаш.

— Эггара тlехьагlа ийсаенна гlулакх хий lа? — уйла ю Лейлас. — Цlаьхха хьадага а доагlаргдоаца дукха ца дий уж-м. Дукха за болх [illegible] Мизурера Хавжет Зоерба бийсанна воаллаэр тхо доаца. Тха цlагlа дар, телефон а теха хьадийкар тхо. Цу сохьате кийч а дена, больнице дlакхьачар. [illegible] Людмилан. Хlаьта [illegible] Цу тайпара, хала [illegible] Людмилайнен [illegible] мел аьлча а къьетта lетаьаш яр. Цу сагига хиннача lазапа бlарахьежа хала дар. Мехчалаш массеха меттера пагаьалр, мераш дьялар. Бlарча хlана йисачара [illegible]...

Кагдаь мочхалаш тантализь сьргана тайгар, мерий тlехь дlапийсйр. Хlаьта а юхьмарий ийса, шоай хьалхагlа хинна сибат кхачметтаоттаде дезар. Лораш из кхочачаше а хьежар.

Шин сахьата йир операци. Цул тlехьагlа уйкъакъе уьахочунга хьежаш за яьккхар, тlаккха, юйхера а, хьатlаттар Зоэрбик Людмилайнен Лейлайнен дег тlара бархах а аьнна, хатар хилаже ше хиннача тайпара а волаш цlаводада.

Измайлова Лейлай хlанз 38 шу даьннад (28 шу даьлча lилмай кандидат хилар цунах). Цун цун мера — Къилбаседа-Кавказски горнометаллургически института философе кафедра доцента Шишханов Мусайа ши бер да: ялх шу даьнна Натан кхо шу даьнна Муратик. Цхьабакъда иттан болча дукхагlча даькъе Измайловайн шийх а дукха зlамагlа боацача нака шоай шоллагlа нана лоархl цунах. Бахьадар аьнна, дукха тlехдовх аха хlама и даьц цига-м, хетаргахьа. Дlа-уйлаел оаш оашош.

Керда доаладьча кусналиш зlамигача саган бер хиннад. Дулхах-цlийх ямина эггара хьалхара тlехье! Ма чlоагlа гlадбаха а бар! Цхьабакъда малха кььнача сага да эгоист хиина хиннаь. Сецаго йийг аьлга а хайна, цу тlа эйпе а йолаш, цlогlа техад цо: «Кхы са цlагlа чуя гlулакх дац цун!»

Тlаккха къона кхалсаг бераца ший дьь-цlа яхай. Цигара гlайгlа мел хиина хургья ма хоь вайна: бlйха дог доача маьра къьаал ший дегlах дьынача зlамигача сий эйпе юхьмараш.

Бер хьалеши а хинача цу эйпах наха [illegible] оал.

Цкъа къаналь дош йолча хана, цига а доашаш, из хlана шийта хезача Измайловас бер ше йолча хьадоаладе аьнад.

— Ерамо дош доацача хlамах доккха халахетар а дьккха ма хьувзий шо-м, — кlезигдукха lоттар а еш, дог айлеш аьлар Лейлас къонача наьнага. — Хьай бийргаша тхо долча lе ше. Тlаккха цхьа иlара дaьлча хьона йоаззаргlоэлаш хургья из...

lаламате дукхача кхьча сурташца цхьана цу бера шин сурт а хьахьекхар сога Лейлас. Хьалхара сурт безаме доаш, хьакиттел бlарахьажа а уьазара хеташ дар. Даьттlаш борзи, хьакъьазача долаша мера йоах ерриган юхь а, вlаштlехьа хетац басилгаш а, мераж а, бlаргилгаш а. Хlаьта Лейлас операци яьчул тlехьагlа даьккхача шоллагlча сурта тlа — елаш йола бера боча юхь: сайса бордилгаш, мерж — чопилг санна, бlаргилгаш — жlовхьаригаш санна. Хlанз детсаде ухаш я йийг. Нагахьа санна сурташ тlа се хьийжа вешаре Лейлайх шийх а цlаккха тешаргбоацар со из йийг цхьан хана эйпе хиинай аьлча.

Цхьаболча медицински хlинз шоай моттигаш [illegible] «Хlай» ду уж, Дайта, иштта хилар дийзахургда-кх цара уж. Цхьабаккъа 36 шу даьнначач [illegible] «моллак» дукха [illegible] долаш. [illegible]

Борзи бешаш йlаьха мераш яр. Чlагага тlа lотlакхача йоалаш. Йийг кхетарв чу лаьна йолча хана дейлья мера бала хиинабац оах. Тlаккха юха, делам-хьулаш шало дошш хьай из. Хlаьта берааш-бераш из дий. Сахьатеча сагах вела нигорозавлата кlетале къьыбъьча дlакхоьчар мача хул уж массе а. Лейлас цунах бераш, къьар болбаша мераш оалаш, кьъа миlо оалаш футтаргьй цар из. Йохьа ше хуз шийтара бала дуйзагlа lаткъаш хиинаб йийга.

Денар дlадоаца а гlайртай, Чlоагlа къахьийцад дасси ценаси цунга шоала йистеяккхийта гlертам. Цхьабакъда цуд тlехьагlа деш вlалла яра а ца йолаш цlагlа чуваьд йийг, кхыметтеа когьье из вла а гlайртай, наьха бlарех ийлай.

Иштта «моцнена» сиена агlаш кар чуй ах шуй даьккхад йийго, хиная хьалха корта кlайбеннача йийга даьйт иаьнеш Измайлова Лейла шийлаш хазйина. «Зlамигя операци» а езарел аьлад йокха. Йог деха йола йоl хьажтоашна кийча хиинай. Лейлас мерийна операци яьй цун. Хlаьта Лейлас уьахочуна юкъе мейге тlа lо а хайна, цунна хьалхашка хинна оттадаьча йоlо, шийна бlаргадайннач [illegible] тайна а тайча, тlаккхийтта чlоагlтlа дор хьамарlа а еаь, сонтlадьецарах бlаргех укхаш хий а долаш, дег тlара аьннад:

«Хlанз дена дlа, Хьо-са шоллагlйола нана я!..»

«Са шоллагlйола нана». Гlалгlай кхалсагах Измайлова Лейлайх цу тайпара дешаш Хlирашкахьа балача дукхача наха оал. Хlаьта сона доккха дикахетар хургда, нагахьа санна наха уьакхцlенов холаьи юхателаш йолча цу башха-дlакача саге а говзача лора а беркате гlулакхаш са новкъостаьца къьнача Султанаи Лизайнен, хlаьта иштта цун гаргарча наха а вежарашка йолча Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхошта а дlахой. Шоай йоlах, гаргарча сагах, мехкадочох доккхал де йиш йолаш да цо. Я а я шоана из доккхал де мегаргдолаш.

М. МАМСУРОВ.

СУРТА ТlА: Измайлова Лейлаи Тотрова Людмилаи.
Ф. МАМОНТОВА сурт.

КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА!

ВАЙ—СОВЕТСКИ НАХ

ТХО ЦХЬАНА ДЕШАШ ДА

ШОАЙЛА воввзаш воаца шн сег вIашагIкхеташ хул. Дукха ха лекхац цар цхьана. Оалаш мадарра, цхьа пунк тува яа кхоц кIаьта а дегай йоаххало доттагIал тоссийт царга. Дагадоацаш вIашагIкхетаро юхь дIайолаю дIехо бIаьаза вIашагIкхетара. ХIаьта хIара вIашагIа массаза кхет гIадбахе хул уж, доккха цIей долаш санна.

Тхо а кхийтар мишта - дагадоацаш вIашагIа. Хьржа вахара никъ: дешарцерча, знанешцарча тха безамо доалладаьд тхо Дагестанера, Нохч - ГIалгIайчера, ХIирийчера, ГуржегIара, кхыча республикашкара, краешкара, областашкара Горски юртбоахама институте. КIазига ха яккха кхийттадац тхо вIашагIа. Дийна шу дIадаьнад цхьа вахар долаш тхо даза. ВIаши дика довза торо хинна тха. Ха тхоа тхона кхьметтел хIанз вIашагIкхьастара гIийгIа а а. Денгара ди массаза доал дукхагIа вIашагIа ма хьерчаний тхо.

Диъ шу хьалхагIа а кхы кийра да ала хIама дацар, хIаьта а тха гIулакхаш юхаозадеина. Хьанхашта доацаш дар. ХIанз цхьа дезаа санна, вежарийи йиширийи санна цIаши дукхадеаш дах тхо, дикахетари халахетари цхьана декъаш. Каникулаш йолча хана керда вIашагIкхетарга сатуссаш дах тхо массаза а. Хьанскерча институте, общежите юха а гIоадьийе долаш хул.

Цул тIехьагIа дешар дIададеладу. Тха эррига уйла тхона хьеха телараний — институте преподавателий хIара деше тIайнйрза я. Дег тIаре баркал оал оаха царна. Шоаш кхобаш цар тхок гIулакх доззаш бола специалисташ хилийтар дукха. Масале, юртбоахама машенаш опыт йолаш болча хьехархой кулгалца Iоммо оаха. Iилманга бода шерра никъ хьайллаб цар тхона, тха дагаш урауттаду докладаш, курсовой балзаш кийчдара, Iилма-тохкама болх бара. Тха курсера студенташ нагахьа сег юкъере ца воалаш беррига а Iилманца студенческий обществе членаш ба, хьинара дукха лоац институте общественни вахаре, республикан институтий юкъарчен студенчески конференцешка, спортивни яхьашка.

Хоастае йоагIаш а тха факультете комсомольски организаци, цун дукхаечо членаша шоаш дика организатораш хилар хьахьокх. Цо тоаро лу царна КПСС мугIараша юкъебаха. Кастта парто членалле кандидаташ хургба И. Башерулин В. Тадеев.

ХIаьта нагахьа санна институте дешаран салаIаран вIаштIохьдаьхача хьалех лаьца аьнча, цунах дикахьа цхьаккха хIама дац. Ца дешаш мишта Iергва! ХIара семестре дикагIа хул успеваемость. ХIанз укх саьхьата цхьаккха сег вац тха курсе дешарах во кхеташ. Цудухьа сатийна а долаш долх тхо каникулагIа салаIа — цхьабараш шо-шоай юрташка, цхьабараш студенчески гIишлои отряде, цхьабараш Каспе, институтски спортивно - университески лагера — знаней аргIанера мул баккха новош Iовдара.

Мауг-Али Байрамбеков—нагIа,
Сенар Ачхиев — нохчо,
Руслан Агиев — гIалгIа,
Вадим Тедеев — хIира,
Илья Башерулин — гурже,

Горски юртбоахама институте механически факультете 4 курсера студенташ.

СА САЛАМ ДА ШУГА, ВЕЖАРИЙ

ДАГАХЬА хлетадеш ве са а денош Къилбаседа-ХIирийчен халкъа вахаре мел боккхача лоархIаме да, 50 шу дьаьнад Сийлахь-боккхача Октябра лепеча сердалонна кIал вежарешча йола Ирстон тоадуш хьейоагIа. ГIадвугаш я ХIирийче - Россех дIекхийтта 200 шу дуза юбилей а.

Дукхеча къамех латта боккхен берт тайнаш дезал бах Нохч-ГIалгIайчене. Дэзаргдоаца, вежарий доттагIал да цун Къилбаседа - ХIирий АССР-е мел баккха нахаца. Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце кхеталоно торо еннай вайна вIаши юкъара бувзамаш шордеш чIоагIдеш. Ерригача ХIирийчонера кораваагIаргаш, аьнна вет сона, К. Сланов ца вовзаш вола саг. Из са доттагIа ва. Ший республикерча, заьраш наха кхалхашка ший сий даьккхад цо. Российски Федераце халкъа артист ва из.

Къилбаседа-ХIирий Пачхьалкхен драматически театра айкха бувзамаш да тха театра творчески коллективаца. Кхы сел дукха ха а йоаннад «Шоаннашкара цIераш», «Легенда» а хинна дIаьита вахара яха художественни Iин фильм доаккхача цхьана декъа лоацаш вай дийнь. Цу шинна а кертнна керттера ролаш лоозадеш вар творчески балхага гIоллара са доттагIа Д. Омаев. Хьалхарча фильмо дуац ХIирийчении ГIалгIайчении халкъаше Советски Iаьдал бахьан долаш оагIув оагIох а теха тургIал кхоесам мишта лоаттабаьб. Махка образ хьаоттаярца аз хьехьейхар, кIай гвардейцашца бар, те а баха, дина керта латтараш шеи хIирий бIаьхийча нахан Советски Iаьдале дукхьале зуламе гIулакхаш мишта лелаваьд.

Къилбаседа-ХIирийчен башха-хоача искусства викалаш тха театре каст-касте боагIаш хьаьший ба. Укх шера апрель бетта «Ричард III» яхача спектакле премьера Советски Союза Турпала Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай Пачхьалкхен драматически театре творчески коллектива хьалша вар СССР халкъа артист В. Тхапсаев, массехк спектакльо оттаеча хьинзое декъа лаьцад литературни отделе заведующе Л. Тебоевас, Ерригсоюзни Театральни Обществе Къилбаседа-ХIирий отделене секретаре Л. Хасиева.

Са 35 шу даьнад, царех вуррийттанагIа доша вуйра хIанз театре вахаре дIалуш ва со. Цу юкъа шеко йоацаш, дикагIа дайбар сона вахар. Сона бейзаб цIена дегаш дола, тешаме нах — цхьан советски дезале берт тайна даьча тайп-тайпарча къамий викалаш.

ДУДАЕВ МУЖСА,
Советски Союза Турпала Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай Пачхьалкхен драматически театра актер.

БАЛХАШ СИХДАЬД

Дерригa назам оарцагIдаьхад «Ермоловский» совхоза механизаторашa ца йойташ лоацача агротехнически хана хьажкIаш чуэцара.

Дог гIоздаьнка кхьхьег вар: Дика хинная укх шера хьажкIаш. ХIара гектара тIара 85 центнер томараш йолаш хьажкIаш йовх укказа.

«Херсон-7» яха верхI комбайн а хьажкIаш чуэцаш. Шерра социалистически яхь лержай комбайнерашта юкъе. Яхье хьалхиле лелаю, коммунисташа звеньевойша Тавлов Шамсудина, Вангаев Лане, цар новкъоста Инзей Ляьчас. Ден нормагIа 2,4 гектар хьакха езача 4,2 гектар хьокх цар.

Комбайнашкара хьажкIаш хьатта дIаувзача трактористаша Айтумов Исмаiала, Товмерзаев Лукмана, Авлиев Хьамида оасаре хьахьег. СмецагIа 28 тонн хьажкIаш дIаоза езача 35—40 тонн хьатта дIаоз царех хIаране.

Транспорт кхоачамболлаш ца хиларах йолаш йолчох кхетаца вайна уи совхозе. Цхьан трактора тIехьа шинша лафети. Къахьегама оасарле шозза лаккхьенна.

Доакъара база чIоагIъяра хьажкIай гIадамех силос йола механизаторашa. ПлланагIа лийрхIачох ах дIаеллай хIанзе. Чуэца езаа 400 гектарех ахаш хьажкIаш чуйцай совхозе.

Л. ОСЕНЕВ.

ХОЗА цIи я Ирстон. Из ХIирийче я — Хетагуров Костай мохк, массаза а Нохч - ГIалгIайчен халкъашца оагIув оагIоца болаш, вайхха доттагIал долаш хьадоагIача хIирий халкъа мохк.

УагIаш доагIача ший дагIенаш ХIирийчен тамашийнача аьхенаш гIолла цакх а хьо Нохч - ГIалгIайчен воашначa зреяашка йоалаю Тийрко. Къаьгача Iуйран сахьаташка вай мехкашна безам буаш латт Кавказа лакха лоамаш — Эльбрусий Бешлоам - Кортев.

Граждански тIема шеранца Кировм Серго хьалха а волаш цхьеиа лийтад вай халкъаш Хасмахьмада хушкиеваш цхьай меттала яьхай вар произведенеш. Вайнаха гIед а бахе вп уж. Укх тIеххьарча хана кхи а дукхагIа керденнад уж бувзамаш: эоси меттала арадуча «Литературная Осетия» яхача альманахо вай оагIош тел вежарашка йолча Нохч-ГIалгIайчен поэтий произведенеш кеннеттара.

ШИНХ хьадеттаду лоамара доагIа хи тоатолгаш. Тийрко форда чу кхухьаш сана, лоаман поэзе ший цIенагIа дола тоатолгаш советски поэзе боккхача форда чу кхухь, дукха къамаш дахача Кавказа кердача басарашца из Шеноахий Ахьмада повесташ тIа, «ШоллагIча дийнахьа Iуйранна», «Бертой байсан» яхача С. Чикоева, «Iаьха байсан» яхача Айдамиров Абузара, «Беве къавIаш», «Шийсана сайре» яхача А. Боеоя романашка, кхыа произведенешка. Из тема — Даьхенан халкъий доттагIалла мутIахьа хиларe тема — тахан а тIехьа эттара керттерчарех цаI йолаш ю вай литературашта.

КАВКАЗА халкъий цхьан фаьлга тIа дуац адамий тайп-тайпарча къамаьний меттаех дахза дола талсаш тIададача тоаре тIа а вагIаш

СУЛАЕВ Мохьмад

ЛИТЕРАТУРАЙ ВОШАЛ — ХАЛКЪИЙ ВОШАЛ

демократий бичерахоесии бандаех. Цхьана лийтаз кулакий бандаех а. Грозне — Шолжа йисттерча беша, нохч-гIалгIай халкъа тешамеча къонгашта улауя дIаеелла воалл вай сийрда тахане бальан долаш ший вахар дIаденна вола хIирий халкъа гIорвамна воI, коммунист М. Кундухов.

Вежарашка йолча Хирийчен столице лора, агроноима, инженера говзалаш Iомаеш дукха деша багIа нохчийн гIалгIайн кагий нахи мехкарийи. Нохч-ГIалгIайчене болх бе ух дукха хIирий кагий нахи мехкарийи, вежарий лоархIаш тIаза уж укказа. Дукххача хIамашца вIаши дуззалеяна да вай, цхьабакъда, юкъарча цхьан советски Даьхен къоигаш вай хилар — вай эттара йоккхагIйола детаондале! Даьхенара безам, халкъий доттагIал, вай литературай вошал — вай вахао дегIакхчула керттера зиз. ХIирийн нохч - гIалгIайн халкъашта юкъара уж доттагIала гIулакхаш исторически хьадоагIаш да. Сийлахь - боккхача, хIирий революционни демократ, поэтен Хетагуров Костас ший халкъ ше кхайкадеча, цуьгара бала бекабеча хаиа цуьвх къастадаьхац вежарашта дола нохчийн гIалгIайн халкъаш.

Кхьметтел вай заман IV бIаьшерера декъ хьадоагIаш дола хIирий фольклорни эпически йоазони шира памятникаш а хинад, хоаш мадарра, халкъий доттагIал хуьнаш. ХIирий—Анко Колиев, Канунов Инал, К. Л. Хетагуров, нохчий—языковед Досов Кеди, этнограф Лаудаев Умалат, гIалгIа—колевед Ахриев ЧхьагIа, кхыбараш санна бола лоаман халкъий дикагIбола викалаш Октябрал я гаьна хьалхагIа а гIийртаб, эттара хьалха эрсий башха-дикача культурах кор гIоргтолга е еш, шоай халкъашта сердалонга, дешаога бола никъ билла. Цхьабакъда шолхоша классови Iазап тIалаьттача хьалашка кхоачаш хала кхел-йоазув хиннадац царна дагалаьттарий.

Октябрьски революце мара кхачаш хилийтадац, вайсачо наькъа тIа халийтадац лоаман наха дагалаьттарам. Вай халкъашта юкъера доттагIала гIулакхаш чIоагIдеинад Советий Iаьдал бахьан долаш, социализм бахьан долаш цхьана лоатталъча классови къовсамашна, боккъонна тоадеинад советски строй дIаэттача тIехьагIа.

ХIирийн эттара хьалхерчонца вежарашка кхел кхоадано вай халкъага. Массаза а вай дукхадеза вайгахьа бIарг кхьбаб цар дикагIбола къоначе. ХIирий советски писатель Дзахо Гатуев аз ший дукхена произведенеш тIа — «ГIалгIай», «Зелимхан», «Дикало Замайна», «Гага-Юрт» яхача повесташ тIа, «Эбаргий фу» яхача роман тIа, «Шейха пела», «Таму-Iаьла» яхача кхыча а дувцараш тIа — пачхьа хамарча къеча лоамарой довкъалалах, пачхьа Iазапа дукхьала гIайтача цар майралахи цIеначе уйхаехи, дикагIдола вахар бахьан долаш вай лоаттабьча къовсамах дукхьяшка а шерра а яьзьар.

Нохч - ГIалгIайчене йоаззаш дукхаезаш я хIирий классикийн хIирий литература хIанзарча говзанчийн — Елегхан Уруймаговай, Дабе Мамсурова, Грпи Плиева, Хадзыбатыр Аласефова, Георгий Кайтукова, Тазрет Бесаева, Максим Цагараева, кхычар произведенеш. Царех дукха бараш цхьа хилна «ИIийнабза Нохч - ГIалгIайчен писателашцен къахьегамхошцен вIашагIкхеташ. ХIаьта воззаш болча нохчийн гIалгIайн писателаша Мамакаев Мохьмада, Ведзижев Ахьмада, Музаев Нурдина, Осипов Хьамзата, Саидов Билала, Эдилов Хасан Iаьлахь вовзийта я хIирий тIаьшт вIахда дакхаш ха лаьцна дешар кхоачанна вай литератураш. Цу тайпарча лоамай цIенача тоатолех цаI да хIирий литература а. Массаза а гIаддахе деш вай эрсий меттала арадуьла хIирий писателий книжкаш, цао тIара коралозгIа вайна дегаш уоаоттадеш гIоздоахаш дола хьастаеш.

«Хьайда бода ала-ды
Ирастоне гIолла,
Цун цIеноша
Сердад летаеш...».

— Яхаш яду хIамарча хIирий поэта Гулаев Ахмеа, халача лазаро гIоттадургвоалаш метта вожавалча, хала кхел йолча, хIаьта а вахарнара безам кIе ца бозлаш волча саго.

Ший халкъах дIайийна хилар, кхоамегга доглоахаш, Даьхенаи халкъий доттагIалла темане хилар, цунна ший дог дIадала кийча хилар — Ирстона поэзе маIаш. Цу темо гаогадигад дукха Нохч - ГIалгIайчен литература а. Йоалув хьахилалехьа, вешта аьлча Октябрьски революци а яллехьа, халкъа уйлаши дагардараши гойташ алхха ше цаI мара доацар, ший хана Л. Н. Толстой хестадаь нохчийн гIалгIайн къаман дIаьхий фольклор хинача хала, цуя керттера тема массаза а Даьхенара безам хинаб, майовли халкъашта юкъера доттагIали хестадехга хиннад. Нохчийн гIалгIайн фольклорни иллешта юкъара кораденгIаргдаш кхыча къамаша, кхьметтел царех цхьадарий викалашта дукхьала тIом бе бийзабале а, тоамал йолаш. Цул соагIа, нохчий фольклорни эпически иллешка, каст-каста нийсло кхыча къамех болча викалий сий деш йола моттигаш: «Гурмий кIант», «Майра эрсий казак», кхыраш. Дукха моттигаш а лоаллахвоча халкъашпара вошал, доттагIал хестадеш. «Ахкинский Iумар-Iаьлех» дола нохчий фольклорни эпически илле тIа хестаду нохчий Iумар-Iаьлийца «эрсий кIанта» цIена доттагIал («наха юкъе доттагIал ца хила хилац халкъашта юкъера доттагIал»). Эрсий доттагIчох «Нанас на ваь воша» оалаш долча цу илле тIа дува нохчий Iумар-Iаьлийна новкъостал дарах пачхаьа администраце Ставрополе («Торваз-Кале») мехкл хьалххашка «эрсий доттагIчоа» хьалъолла сув мишта яьй. Цу масалах а бIаргтув вайна кхьметтел цу гаьнарча замалахьа, царнамо къамашта юкъе моагIалли тIемаши лоаттадаьдоллашехьа а, цу тайпарча халкъа-эпически иллеша классови гаргалош лерде тIа, шоашта Iазап тIалоаттадаьча шоайбараашта тIагIолла тIехьбуьлаш уж раьза бацар аьнпен доттагIал леладара тIахьехан баьнта.

Нохчийн гIалгIайн къаьмий культура, къона йоазув долча кхыча советски халкъий культура а санна, дегIайоалаяра йоакъте оагIато еннай Октябро. Из хьа а хинай, дегIа а ихай къаман ший фольклоратара. Цхьабакъда, ший ерригача оагIошца вахар дийза хьахьокхан Ленина церте башха-дика идеяш наха юкъе кхохьен незааш нохч-гIалгIай литератураша вежарашха болча халкъий, эттара хьалха сийлахь-боккхача эрсий халкъа, литературашта цун айхха бувзамаш хилар бахьан долаш мара. Вай халкъашта юкъерча доттагIала бувзамаш хьахьеккхад вай фольклорни эпосашка меттел, нохчий советски литературана ларх еллача Бакуев Сейида «ПаьтIаматa» яхача романа тIеп дукхача кхыча произведенеш, «ДоттагIал зоазача хифа» яхача Арсанов СаIидбея, Мамакаев Iарбе, Яндиев Жамалдина, Ахматова Раисай поэзе тIа, «Бож-Iаьла», «Лергбоашараш» яхача А. Хамадова пьесашка, Зязиков Бахьаудина, У. Гайсултанова, Мальсагов Шеноахий Ахьмада повесташ ...

Дуьненна тIагIолда гIетта вовгIаш хиннав из юкъ-юкъе цхьаццa мотт лаьтта Iочу а кхоосаш. ХIаьта, цхьан талса чура дараш кхоача а, денна. Кавказа доамашта тIагIолла из тIехьеккхача хана, лоаман бухьах ког дIа а кхийтта гора яхай ткъамаш тIа гIетта йоагIа цун говр. тIаккха цигача вож юхе мел диса меттаи Iочуккайсад! Иштта зIамигта мара йоацача Лафттап чIегилта тIа тайп-тайпара Iалаьмате дукха метташ дола мохк а хинна дIаэттай Кавказ.

ШЕКО йоацаш, цу тайпара фаьлг арабалара дола бахьан хинад Къилбаседа Кавказе кхы мел йолча моттигашкарчул дукхагIа бе бе метташ дуаш дола халкъаш дахаш хиларах. Цхьабакъда метташ дукха хьарах, революнгэ хлалехьа вай вIаши гарга ца дахаза соагIа, кхы тIа а хийра доахар, цудухьа Октябри сийлахь-боккха эрсий мотта мара бац дерриг советски халкъаш вIашагIтоха низ а хинна дIаэттар.

Кавказе дахача бе-беча халкъашта а нашта вай ерригача боккхача Даьхен халкъашта а шоллагIа наьна мотт а хинна дIаэтта сийлахь-боккха эрсий мотт бахьан долаш дикагIа довз вайна, эрсий культура йоаз на Iеш, воайла чIаши а. Хозахетдаь оалаш дац, кагйча советски къамий культурай шу пана и — шоай къамаш мотти сийлахь - доккхача эрсий халкъа мотти. Эрсий мотт хинабенар вай тIакховчалуш хургьяцар сийлахь - доккха эрсий литература санна йола культура ганаш меттел, вайна эрсий переводашка гIолла йоазаш йола дунен классика а. Цул соагIа, эрсий метто новкъостал ду къамий литературашта карагIдаьнна дика мел долаш беррига вай мехка меттел, цхьаза дерригача дунен тIа а дIадоаржадара. КIезига довзаш вайна эрсий мотт бахьан долаш ерригача советски культурашара юкъа хIамаш тIа-тIа дукхагIа алсам а дувлаш, советски халкъий къаман культураш, творчески бувзамаш леладеча юкъагIа шоайла йIаьхий хулаш гаргаухаш дола масалаш. Царех къьагIа дола цаI за произведенеш цхьан къаман меттала вокх къаман меттала, къамий меттаела эрсий метталеи эрсий метталара къамий метталеи йоахаш йола переводаш.

А. С. Пушкинен Л. Н. Толстоен мотт, М. Горьке а В. И. Ленина а мотт белгала ба а ло вайнига къамашта юкъе бувзам доаттабу мотт, цхьан культурага вокх культурага тесса бе-бе бесаш дола СелаIаз, СССР дерригача халкъашта юкъерча духовни бувзамий универсальни тIий. Н. Г. Чернышевске а белгаладаьхад, «цхьан къамен меттага кхыча къаман культура дегIайоаланра новкъостал хулургда», нагахьа санна из мотт болаш дола халкъ... ший политически тIемкъалеш вахара дикагIа дIалача вахара лоархIамен найлаллеш вIаши е ногаш хулех илаш. Къилбаседа - Кавказски къамашта гонахьарча ерригача халкъашта юкъе Октябрал хьалхагIа а (Октябрал тIехьагIа хIаьта а) цу тайпара халкъ хила а хиннад, да а да сийлахь-доккха эрсий халкъ. Цхьа бахьан довзаш дац, кердача дикагIболча общественни доаттамга долха иньнкъаш дерригача адамашта по хьадийла хилар, цхьа бахьан доацар дац, дерригача, хьалхагIа тоIадаь деьхкача Къилбаседа Кавказерча халкъий социалистически культураш тоаяна йола база а хинна дIаэттар цул мотт хилар.

Ф. МАМОНТОВА сурт.

ХОВР ДIА-ЮХА IОМАДЕШ

ШАЛИНСКИ районе хьажкIаш кхое болабенача эттара хьалхарча механизаторех цаI со вар. Болгалдаккхадоаг Iаш да, из культура кхеара тхона агротехнически знанеш тоьаш ца хинна хилар, опыт кIезига хинна хилар. Цхьабакъда цу культурана эшаю мел дола хIама Iомадеи толам баккхен безам чIоагIа бар. Цо новкъостал дора моллагIа халонаш эшае. Цу толамашка керттера стимул эр доаллахарча ХIирийчен хьажкIаш лелаерий йоккха опыт. Со царгара Iомаделар. Цудухьа тахан хIара гектара тIара 50 центнер фуаллъахача хьажкIий йоаккхача тха толам шоаш гIа хиннабац.

Цу гIулакха керттера декхар да агротехнико дIа мел декхараш кхоачашдар. Гуракье а деньа долалу тхо кердача хьуякъана йоакхо с. ХIара гектара тIа 150 килограмм калийни тух, 30—40 тонн органически удобренеш тоос оаха. IалаьмагIа лоархIаме да оахьм дикагIйолча агротехнически хана эшалча тайпара кIоаргеи дар. 25—30 сантиметр кIоарга аьхача лаьтташта бIаьстан юхье маккха баьккхача тIоалал дика соцаю. Цул тIехьагIа 10—12 дэ даьннача гIолла культиваци ю оаха. Хьувкъам лакхбар дуьйа къовсам лоаттабеш волча цхьанна а саго дикле бокъо ю, фу дика кийчдаь хала дезаш хиларал соагIа, 12 градусал кIезигагIа йоацаш дIоахденнача лаьтта из дIалае дезаш а хилар.

Дукхача боахамашка а санна, оаха квадратно - гнездови способагIа дIайе хьажкIаш. Массанена а хоаш ва, цу способо хьажкIашта сихха оасар ден кийлахьен йиш хулийтаргя. Цул соагIа, квадраташа урагIен нхорагIен обработка е йиш а хулийт, тIаьхьлина хьажкIаш чаргашта кIал цу ухийтаж болх бара новкъостал а ду.

Кура хьажкIаш ебнар дукха лоаттабеча къовсамо кIезига лоархIаш болаш яц царна тербиндашкен аммиачни селитраген ший ханнахьа нодкормкер а. Укх шера хIара гектара тIа 150 килограмм аммиачни селитра тессай оаха. Эттара сагоагIа эшача хана шозза хийдиллад. Цу гIулакхах кIезига берак даьннадаш: 1—2 йоккха хьажкIа цу йоалаш хи лахха хала да 150 гектар долча лаьттан тIара.

Мел дукха хьаьвйгадале а лийлдаьн дац, нагахьа санна балхаш шоай ханнахьа даьдеце. Удобренеех пайда барг ма бий аьнна доглаха вIаллахьшт а дац, нагахьа санна уж шоай ханнахьа а эшачо боараме а тайса еце (декъача лаьтта эшац уж, боарамагIа йоацаш а боарамал тIехьахьа а уж тайсача — лаьтта доккъаду, хьажкIий оалаш доагаду цар). Хозахетдаь оалаш дац: «Iайха дIайийнар эцаргья Iа чу я». Цудухьа дика хьожаш кIаьдвилар фуа ца хоаш къахьегашна хиладеза хьажкIаш лелаер.

Боккъонца цу тайпара новкъостий ба са звеноца кийсбеннараш. Уж ба 150 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 50 центнер фуаллъахача хьажкIий ахкхараш.

Со дог тийша ва, цу тха толамо тхо санна Къилбаседа-ХIирийчен цIи хеза хьажкIаш лелаераш гIадбугарболгах. Тхоай толамаш шун толамаш лоархI оаха, новкъостий!

А.-С. ЗАРМАЕВ,
Шалински района «Джалка» яхача совхоза шоллагIча отделене хьажкIаш лелаеча звеной звеньевой.

Дукха ха йоацаш болх бе болабеннай вай республика халкъа боахаме IалаьмагIа боккхача лоархIамера Шалински цементни завода хьалхара аргIа. Шера план 30 декабре кхоачаш а ю, планал совгIа шин эзар тонн цемент арахеца социалистически декхараш тIайдад завода болхлоша. Уж декхараш толамца кхоачашдеш да.

Арахеца цемент а дикагIйолча сортагIа мара яц. ХIана шоллагIча аргIе монтажий балхаш сихденна деш да.

СУРТА ТIА: болх бе йоласна цементни завода хьалхара аргIа.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIЛУШ ДIАГIОРГДА

ЮРТА хьаьккхийнав со. Лаьтта а лаьттанашара болх а цига безабеннаб. Болх берг хилча дика тха колхоза хьалашка дика хьувкъаш йоаьлашка ... хьажкIаш кхею аз, хIаьта хьийгача ... хьажкIанача халкъа рузкъа соцдоаккхаш хиларах чIоатIа дооккхай а ду. Айса лелаечо 100 гектар долча кхай тIара соахаз гектара тIара 70 центнер йоакхаш хьажкIаш чуэра аз.

Бахьда цунах а тоьам ца хеташ, дукхагIа хьажкIаш яха тхоай торонаш йолга кхета а деш, укх шера, пятилетка къоастамбеча шера хIара гектара тIара 80 центнерал кIезагIа йоацаш фуальяха хьажкIаш яха дош деннад аз. Из декхар кхоачашде сай ниэ кхоачархилларах тешаш а аз.

Дукхаза шерашка кхоа леладен аз айннад хьажкIаш дика хьувкъаяра доагI-доагIана хеве цоова гIулакх вейна чIоагIа лоархIаме хилар. Укх шера гуралъа аьхача, дика тоаддаьча удобренешца хьаьндаьча лаьтта дIайийна я тха участкера хьажкIаш. Уж хьалтIаьхьча декъ массехказа культивацеш яь, мутIарашта юкъе оасара цхьа зIорг ца дуташ цIена лелаьхьа кха, хIаьта тIоваьз а кхоачам болаш кхьлай хьажкIашка. Деррига балхаш чiадаеза се тIа соаш дайтад.

ХIанз бIарг белаш, дог хьесташ хоза тоаянна латт тха кхай тIара хьажкIаш.

Балха тIехь толамаш дахара кхова йоккха новкъостал хул тIеххьарча массехк шера сай доттагIчуьна «Назрановский» совхоза звеньевойна Галдиев Бекханага аз лелаеча социалистически яхьах. Соахка йоархIаьад вIашагIкхийтта тхоай балха гIулакхаш дувцаш хилар тхо. Шоза вIашагIкхийттад тхо укх шера. Каста хьажкIаш чуэцарга мишта кийчо яй хьажа бехам ба тха.

Оаха шинне а хьеш йоза хьажкIаш цхьан сортагIа я — «Одесская-10». Ший торонашка хьежжа Бекхана тIайийца декхар аз тIаййначул кIезига-тIа да. Сона хетачох, из хьажкIаш лелаеча кхашка хий дуллаш даларе хьувкъам лаккхагIа хургбар. ТIехьагIа дIайодача хана дукхагIа хьажкIаш яха а сол тIехьа ца васа а лерхI Бекхана. Из мишта хургхиларах со тееш, хIана аьлча хьинар а деза а холаш, аьннача дош долаш ва са доттагIа.

Тха шинне доттагIал, вIаши юкъера гIулакхаш тIехь-тIехьагIа чIоагIлуш дIагIоргда, хIана аьлча са гIулакхаш дика лелар Бекхана доаш санна цун хьоккхамаш лакха хилар сона ловзаль.

АЛАГОВ Текирби,
Къилбаседа-ХIирий Пригородни районерча «Черменa» колхоза звеньевой. Социалистически Къахьегама Турпал.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) хьалхарча мугIарах: «Октябрьнефть» НГДУ бурувдеттачун гIонча Х. Осаков, бурувдеттар А. Гречков, бурувдеттачун гIонча В. Александров, бурувдеттар Б. Янгулбаев, шоллагIча мугIарах: бурувдеттачун гIонча Х. Бакаев, электромонтер Б. Макаев.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Андрей ГУЛУЕВ

КОТАЛОЙ ИЛЛИ

Тийрка тадгIеш, хоьча
талгIеш,
Яп шо байтиш бег.
Шун коталой майра илли,
Гоналаь ховаш, хек.
Дарьяд-чIож а готта хеташ,
Фордагахь шо уь.

Цел а кувлаш, Iочухьежаш,
Лоамаш тонахь уттт.

Ва Тийри, ма ле хьо сив сиха,
Билх хьо кала ба.
Доккьа а дах малино, нико
Дукхха лахтана да.

Уха уж хиика шоай дог
деахаш,
Хилла доккхи са.
Цар хий мелча, хоза чIоагIа
Яхташ хьакургда.

ХьатIаарган сомий талмаш,
Моха кхмах хеалургба.
ТIаккха сигла дахаь вайна
АттагIа хургьа.

Сага гурган цIаккха эттта
Тийрна кхоана хий,
Цо тIехьвар а форлах
кхийтча,
Илли ертда ший.

◆

Тембулат БАЛАЕВ

СА ЛОАМАШ

Са ларл, низ а шо да
лоамаш.

Фуд дуней тIа шуга кхача?
Сона гIанахь гу шо дэгаш,
Са Кавказа лакха лоамаш.

Мух ба хьекхаш чIондарг,
химна.

ЭгIа, магIа дуддува хьасташ.
Лоа ула кьегаш моахьар
санна.

БIаргаш, догаш кIеьна
хьасташ.

Шоана гонахь го а баьхиа,
Малх чубув, ший цIерна
боагаш.

ДогIаа, морхел дукхха
лаххагIа
Со хетийт оаш, за са
лоамаш.

Шоана юкъе хул со велаш,
ГIайгIа, бала дег тIар
баьнна.

Лоа тIаулаь шун зIегалаш
Йоагаш я, са тхьамаш
хинна.

◆

Александр ЦАРУКАЕВ

АХАРХОЧУН ИЛЛИ

О, са иллиl Ираз, гIайгIа
Iа ахь сага.
Со дахверIаш дани хьога
ВагIа мегар.
Iуона гота тIехьа хух хьо,
Говра тIехьа,
Хул вордаша, бух хьоакача —
Массанахьа.
Бера дга теркедаьа Iа,
Хьо — са нана.
Сона гонахь дотт хьо бух
мо,
ХьатIаьнна.
О, са иллиl Мида оаь мо
Да хьо сона.
Лоаман бо мо, берий гIа мо
Да хьо шена.

Стихаш гIалгIай
меттала яьхар
Саид ЧАХКИЕВ.

◆

Тутан АРЧАКОВ

ЛОАМАН ЧIОЖЕ

Седкъий ара урсIаьаля
Тана хьувадр уилре,
Зималш терхарр мар
хьабайла.
Моаршид хетташ баьна.
Бера хаиа тийхиа лоама
Ниц на душ гIа боахар аь.
Малк а Iи кхаем хьежар.
Карарн шалар иале оаь.
Накъа ухар лакха чхарйи.
Шоай тIамараш боаржаль.
Лоаман тIера гIеттар чара
Ший зIамараш боаржаль.

СУРТА ТIА: «Севкавказ-энерго» Терски касалда Зеникски ГЭС. а

Ф. МАМОНТОВА сурт.

СУРТА ТIА: доттагIий віа-нагIахетар. (Аьттехьара аьрдехьа): СССР халкъа артисташ Тхаисьев Владимир, Эсамбаев Махьмуд, Къилбаседа - ХIирий республикаа халкъа артистка Басиа Альбина, РСФСР засаужение артистка Айдамирова Марьям

Ф. МАМОНТОВА сурт.

ЦIьоагIо йолчен барттайначеи хевале бахаш а къахьегаш а-ба Грозне баха нах — вай сийлахь - бокххача мехка дукхача къаьмий вокалаш.

СУРТА ТIА: Грознера ДоттагIала майда.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Василий ЦАГОЛОВ

ТЕШАМ

«13-гIа ГОРИЗОНТ» ЯХАЧА РОМАНА ТIАРА ДАКЪА

Х АЛЛА, хагахьара довлаш велакъажар дар геолога Султанбека юхьа тIа, туш дар гулбенираш шийгахьа бала гIерташ, дохар деш из хилар:

— Сиха ла вай, хьаь цIай да вайна лелар. ХIаьта а массане шоай нервашь бе кхоаб, баьрече хаест сания, хIаьта... — Царгасовгахьа юхахьож Султанбек. — Рудник дIа ма ахиха яхача... из фу хеташ дуий хар довра сона. Из шиддивенеш ва! Аз майра аргда: кьыча рудникий чотех ваха гIерта шиднавенец ва. Вай беча баллах хьабоалаш цхьаккха пайда бац, зехе довр пачхьалкхен кхча да, из кIезига а дац, шоана махарра. Эхь деший вайна?

Задера хьахоаш дар:

— Руда мича хьовдир Iа.

— Обкомага дIакхоачадергда, Iинга къоастадергда...

— Тхаш мара хIана дийладаш Iа ишта..

УрагIатта вийзар рудника начальника Царгасова. Цунах кхоачам а хилар дале сагем оттабе, цхьабакъда из Iохайча маIера юххера цIогIа техар.

— Эшаш тхона вж тайп-тайпара хабараш. Тоьаргда!

Царгасовна гIарах вейзар Идрис, зерига а воастаделар из. Цуна чIоагIа хоара прохорчинка дош алар, ший дагахьа цуна чIоагIа пхьал а вар: «Хьо дьекъхьа гхо чIоагIа гIалат доьлияд. Идрис, къаьстта Приходько, хьона ишча мара кхы хIама хьаш яхаш летгкъаш хинна», — йоахар цо ший дагахьа.

Шийй къамаьл дIаходахьа велар вейттера геолог:

— Кхьча рудникаша кхоачалью вайна хьалхара воан, мел довлургда царга иштта вихкьала гIулакх, кхы вохI са долаш а бац нах.

Рудоуправлене директора Альмада чIоагIа истола тIа кулг Iотехар.

— Новкъостий, со оаьза ваш шовна. Шех кала деш шун рудника кулгалхочоа боагIаш Зола бехк бергхиларах. Iийда делаш партбюро секретарь а, ер базар оттавь беригаш а.

Альмада оазо сонайко оаьза боашаш ед тиниа гIараш.

— Собардел, веза новкъост директор, хьай дахсара сабарделахь, дех аз.

Беригаш а цунгахьа дIахьежар.

— Хьо малла хIана? — чIоагIа йистхилар Альмад.

— Со ва из, Идрис.

— Хьо мала Идрис ва?

— Со Дахкильгов ва, проходчик. Дагадоаг1ий хьона, веза новкъост директор. Iайха сона бхойн аьнна? ДагадагIаций? Из во да.

Нах дIадьа баьлан, цунна дIаьхах моттиг мукъайоаьхйин. Сцена йолча дIакхайра Идрис кIездара хьалдьехар дарахкара.

— Аз иштта аргда. Уйхеза эгIазаь цхьанахха а вац. Хьо эгIеаь мичаш, веза новкъост директор, хьаьлахьа бехк ма бIаьккхиниик ео а, из а, Iiзов-

вир а... со а ваш эгIазаь. Бакъдар — бекъаз. ТIаккха самдула дуйц, деза новкъостий нах, алаа «ДIалакха рудник. Езай рудникь» яха хабараш? Вай дерригаш хьаькъал долаш а дийша а да... Из чIоагIа нийса да. Нагахьа санна из иштта дале уйла а, еза, нийса уйла е еза.

Наьхха тIа кулг а дилла вагахьа дIавийрзар Идрис, цхьа кхь хьекхар цо из гIулакх дега чIоагIа Iетташ йост ца, хулалуш.

— Вай къонахий дац, нагахьа санна Султанбека хетар чакхдоале, — доккха са а дахкха хоалам боллаш аьлар цо, тIаккха ахь юкъ хьаьгатIетехар. — Иштта хургдаш! Из ца дийнача бекъахьа да. Аз вай дIа а дикха, кортала тIатулларгда, нагахьа санна да иштта дуле!

Шоттига, безо ког довлаш ше дIавехача гIолла маIаргахьа юкамера Идрис, кулг хьаа а айдаь аьлар:

— Наьас хьекхача турех дохьаш хилла сона, хьона, хьона... хьона а, нагахьа санна вай къонахий хургдене.

Царгасов раьза волаш хьежар Идрисага. Цо ший дагахьа йоахар: «КIант ва! дIанз дIалоладеша. Сабарделахь моттигера аьлиг! ТIехьа ца доаккхаш кхыбараша а лургаа хьона йовшкар дожийр. Деррига а дагалоаргда, барчух. Фуа из. цIагIара управлене 500 гIа мара бац, цига гIаш хала да моташ, хьога хьежаш маIерга «Волга» латт... Эхь дац хьона, машина чу а диже цигара цхьа дика сагхиле арахьежаш хул хьо. Декрет вш хьо санна бараша, эгIара къаьэгIа декрет. Клубе кинофильм а дIалоладац хьо воацаш, Iа хьай хьадда йола моттиг дIалацаргахьежаш... КIант ва Идрис»...

...Из чIогIа собрание хиначул тIехьагIа шийй цIагIа хьаший болча тIаккхьачар Идрис. Уж малаш бе хайча Идриса кхетадар, цар дезе гIулакх. Из гIайат а дайкар — дуккха Феламе довар дIаша цар хиния къаьдал. Идрис кхетар шедержа миохь нийса хилерах хьашиий дIакхетабе хала долга.

— Шоана шоашта бIарга-

турги посёлок., бакьда хIана а город-м яц из, цхьабакъда уххаза деррига а да, — шийболх царна безабалийта гIертар из. — Нах-м тайп-тайпара ба, бакьда, дукхагIча дикъе, дог аIеда, теша мегаргволаш дикабараш ба. Вобараш а нийсалу, из а хIама дац... Эгара вокагIча сортех болча Iажашна юкъе а хьалий цIаьна летараш? ХIаьта, рудник-м... Хье къоваза воне Iочуаала а веза...

Цул тIехьагIа дукх хьалйенна чай мелар, юхьа тIара хьа-

пар мерех хьекхIача йоалакхаш а дIа а доахаш.

— Сона иштта хет, — аьлар эгара а тIехьа хьашех воккхагIво. — Хьа да а, хьа дала а — йоккха а сийлаош е доича вай тайпох цхьакха сагцига Iочуваккхавап. — цIенъ ишве цIеаг Iо а хьекха бар эзар, къашаьл дечо, цхьа накхьалча тIатехар. — ХIаьта хьо вахан! Рудник а из, е эгара дикагIйола сомий беш а сона хац, Iа дийя дика гIулакх дац. Хьа гаргара мел вар хьо дог лазаш ва, вай боккхагIчар хьога дIаала аьлиад: «Шавола, Идрис, юрта, хьога хьежаш вай аьттта ула, аьат хкеде деза. Из да вай гIулакх, руда дац». Аз а их хьоьга из.

Хьаьша сецар.

Лист ца хулаш ха цьккхар къораланаш: дIашагIбарашта хетар а дIаьаннадар, цар кхы тIатохе хIама даьар, хIаьта фусамда а саллацар, ше йоа деича арахьаьшта халахетар хургдолга хоаш. Хьаьшех воккхагIво, ший IажагIа айта иккаш юкха когаш хьадьоарчабь хьакIаl а бехка, корта къалъайбар, Идриса бIарахьежар из, цо дош аlарга хьежаш санна.

— Идрис ший даьна вовеан, нагахьа санна цо ший тайпан сий доалой. — садаькхар цо.

Вокхо иштта хIана йоах кхийтта. хьашийй Идриса бIарахьежар, цо оалдчунга хьежаш.

— Хьона лой, наха со во аз яхаш вувцкага? — аьлар Идриса хьашех воккхагIчуга.

— Дала гу-хх ца...

— Цудухьа йуш ю са рудникера дIаваха.

Хьаьша юкъ хуппелар.

— Со дIавахача, соц нах беларгба. «Велла Идрис, этта моттиг лехаш» яхаш. А, са

аlаштIесве дац хIана, боккхагIчар согара дехар кхоачаде. Вай тайпах ба хьехархой а, жураш а, летчикаш а, горняк а хургва.

ВоккхагIвар хьадгIеттар, цунна тIехьа уралийлахар цуй воккъостий а.

— Оаш фу ду? — сихвенна хьаьттар Идриса. — Мишта доах шо хьадоахаш летте хIама доалехьа?

ВоккхагIвар сихха араваьлар, цунна шийна Идриса халахетар дахьага гойташ. Кохашкахьа Iо а хьежа цо аьлар:

— Сога хьежаш ба хьа да волча. Фу аргда аз царга?

— Со бехке ма лергIайта.

— Хьо лала бехке вергва.

— Сона бехьаш гой...

Хьаший арабаьлар. Идриса нахъабахьар уж, кхы а дукхха «Волга» дIахьача оагIорахьа хьежаш лаьттар из, ер цIагIа чуяча ехаш яр сесаг.

— Мала велар хIана хьа?

Сесаг сецар, бIаргех хьаш дIа а доахаш. Идриса цо хьатоIIаль шейча хьатIа а йоалаь, шорфеш ехк хьекхача корта тIегIолла шийй доккха куйг Iольехкар.

— Ер дерриги цуне дац, хьа бIаргаш бовлаче цхьан тIадама мальа.

— Со кхер, Идрис...

— Сона хьалха хайнадац, хьо иштта кхераш йий, хайнадалаьре йоаллергьяьар.

Гаргара нах вайх дIахаде, тIаккха фу хургда? — вала цIехвар сесаг.

— Нагахьа санна нах дIахаде?

— БIаргех хий а ухаш сесага аьлар:

— Iа иштта де тIаккха, цхьанкема хала хетаргдоацаш: е гаргарча нана я, е хинчаьрна а!

Мар белавелар:

— Боабуъча-м вай со?, Iоалалаа кхерамегIа ла йакха тешаш бовр, аз дйц ма делахь.

Из бакъдеш корта лоастабир сесага.

— Иштта да хьона сесаг Iа ихьар вергва вз хIанз. Хьо са къонгий нана я. цул совгIа хьай наьрчеший бераш а Iа леладу. Хьога ла из дукгIа йиш йий са?

Цо белажаш хьаьлъэзар.

— ТIаккха, водаций со Сахха? Берригаш рудага хьежаш ба, хьо а, кхетадой Iа... ХIаьта кхывар тIех а ваьцна, хьа Идриса руда лохе, кхы цхьанне а ца лохаш, аллха цо! Ма йоккха вегагIоа. цIей хургда из массенна а!

Кухне дIачу а яха эIамига чемоданаш а кхьаш сихха юкхера сесаг. из марага дIакховзайир цо.

Баркал хьона, — аьлар Идриса, — къонахий Iаьдалех чIоагIа цу кулг а лаьцна.

— Хьа миота тахан эггара чам болашагIа хургда!

Цхьана эрабаьлар уж улица тIа, чу ца йоаеш летттар сесаг, юха а хьежа Идриса Iодика ювлаш кулг лостадалаш.

ГIалгIай меттала давкхар
А. ХАРСИЕВ.

НЕРДАДАРАШ

Беррига Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а сайна, вежарашка йолча Къилбаседа - ХIирийчен сийлахьа цIейта — хIирий халкъе автономе 50 шух ХIирийче ший зоIамах Россех дIахиийтта 200 шух дизарга лаьрхIа кийчо ю ба республика культура учреждений боллой.

— Городерча а райо-нерча а ерригача библиотекашка кийчъяь, — хоам бу МагIалбикерча культотдела заведующе М. С. Пушинас. — Къилбаседа - ХIирийчен халкъий цIейна хетаь книжкий выставкаш. Укх тIехьарча хане къаьстта дукха ба ХIирийчен йоазонхой книжкаш деша доврий.

Къаьстта чIоагIа кагирхой теркам тIаозош чакхъеьлар дукха ха йоацаш городерча цхьоалагIчен шоллагIчен библиотекашка Б. Шелепова «Уж вер хьоь» яха книжка дуйцаш хинна дешарий конференцеш. Цу книжка тIа дувца гражданцкен тIема шерашка доттагIий хиннача эрсийн, гIалгIайн, хIирийн ихь хIаьнка истори.

ХIирийчен цIейна а советски халкъий интер, национальни доттагIала а хетадь да укх шера октябрь бетта хьалхарча деношка МагIалбике чакхдаккха лерхIа ялр районера — Къилбаседа-ХIирийчен Моздокски. Пригородни. Чечск-Балкхаройчен Терекски. Нохч-ГIалгIайчен Назрановски. Сунженски. Малгобекски — кагирхой віашагIлхетар а. ХIанз цунга лаьрхIа кийчлуш ба МалгIалбикера культура боллой.

◆

ШоалагIа шу да со Грознера № 22 йола школа чакх а яьнна Краснодарски политехнически институте деша этта. Со дешаш а-мыхха продуктий технологе факультете. Сона цхьана дешаш ба са мехкахой Шихахмедовгlар Iабдуллаш Мерзаюсуфи, Абдуллаев Руслан, Белонаева Роза.

ТIатеIIа, тхоай ниэ ца кхобеш вешиш да тхо инженера говзал карагъеш. Эггара хьалхара ахканара сесси цхьа кхоь йоалаш дIаенна-ваха. Цул тIехьагIа Кущевке, Тихорецке, Ейске, КIай Топпар яхача а иштта Краснодарски края кхыча районашка а практике хиннад.

МоаллагIча моттиге тхо дале а фуннагIа чакхдоаккхаш тхо дале а тхоаш хьалхедаьча Нохч - ГIалгIайчен сий доладергдац оала.

М. БОРИСОВА,
Краснодарски политехнически институтута студентка

Дунен рекордсмен

НАХА вешадучарех ва из лакхарча дегIара, шера балакаш доле зIамсаг. Иштта дукха ха йоалаш Саратове хиннача юртарча кагирхой 11-ча Еррироссийски спортивни ловзарашка хьежарашна массаза дина тIазийр Сайдулаев Адам, Нохч-ГIалгIайчера штангист. Сих да луш помосте тIа аре а вуьлаш, цо пешалаиа этта хьальхийора еш штанга. Са а къайла батIоо болельщикаш «Штанга тIара дозал — 185 килограммаl — дунен рекорд», — аьнка сурпахоча-информатора хьакхайкадича.

Штанга латтача хьатIавоагIа Адам, из дIанийсвю, пул тIехьагIа канифоль чуйолча яьшкига дIатIа а ваxe дукха ха йоаккх кулгаштех туфлей айраштех из хьекхаш. ТIаккха юха а штанга латтача хьатIа а вена пуп грифах чIоагIа кулгаш а гIортадаь Iолохавенна меттахь ца хьеьш пиье ха йоаккх цо. Мича лахар кхи кедай ца хета болар! Штанга цул лайси санна сувсача пальха тIа ула. Иштта латташ цхьа юкъ йоаккх Адама. Ни гул а бах штанге хьалъурагIа тотт цо. ХIаьта хIанз низ болча кулгашц еттара беза мухь а айбь помостах Iолетача санна латт из. Иллаш а дунен рекордl

...КIалтохаргах латари еза атлетикех санна дола низбарий спорта ловзъош дечашц довзаш йолча юрта — СаьмуIашкора да а хьалхийна а ва Сайдулаев Адам. Цудухьа ше зIамига волча хана дена ший ханарга бераицен кхьметтел шийла боккхагIа барашиен каст-каста бамшарча бах тIа доладуог химкхагIа бараш еша кIалтохаргах детарашка дакъа лаьца ва Iеш шаге хийла хот а вуьлар из.

Цу бераий ловзарайка лотабалаа Адама дог чу эггара хьалхаа ахьаш ала. Цо совбоахар низах а деналах а новкъостел тIех хила, котвуала гIертанара безам. Из ала бар цунга шийгIе цIагIа тренировкаш йиташ хиннар а.

КIаьмкаш массаза а хинна шоай йолча торонех цейка шаа хаш. Иштта Адама а дукха къахьега дийнадаре а сала хьайно штанга — грифан метта соме пьшка турбаш дискай метта трактора чархаш а йохийташ. Ше цукъа мел вола да штангаш йоаккхар Адама. Нанас кIезиг-дукха сагатдора, «ваьшкеха» гIерта шийй вол вайча — из цул уваьлIеноц Iаткъар кьераш. ХIаьта да ше кхи хIама ца ооле а даьаа цар вол яьлбалаш хила гIертера. Иштта дIадевьлар цул шу.

ХIаьта ольа цул ах дулн хьаьха Адама дакъахIар районе кулдача штангистий яхьашка дукхьашта дакъа лаьа. Цига цо деллача бокххагIа болен говзал лакьагIа йолча спортсменаш шийна хьалхабалийтабале а цу яхьашка из ва а шийна ше волча Iомавала хьийхар цIа хезача тренера СССР спорта мастера Кодзоев Ибрагима.

Нийсса цхьа кIира даьалехьа Сайдулаев Грозне хьа а вена дIаболабу цо шоаш ихьаха бу боалх. Церна шинна а чIоагIа гIа хален гIулакхаш дукха доллаш ха яр из. Шийй хиннахьон уйла тIайохийташ ньча тренировкех беркат даьлар. Массехк бутт баьлча Адамга бехктохамерча ядьашка дакъа лацийта мегаргдолга кхетадир Кодзоева. «Урожай» яхача шийй лоIамерча спортивни общества Ерригроссийски Центральни Совета зональни яхьашка хьалхара моттиг йоаккх цо штанга ха тела хьалъаiена тайпара 112 килограммий, хIаьта хьалъурагIа тоттам 145 килограммий хьал а айеш.

Укх тIеккъарча цхьа шера тайп-тайпарча яхьашка Адама хьалъийдачча дозалашка хьежача къагга хьагу из шийй хьалхарча дунен рекордаге бухь йилла воаш хиннарга. ДIовуйле ер оашош: 1973-ча шере августе цо хьалъурагIа тотт 135 килограмм, сентябре — 155, хIаьта цу шера декабре Львовe хиннача Гевашпарча Низий кагирхой яхьашка конкурсегIа воецаш дакъа лоацаш — 165 килограмм.

1974-ча шера нюне юкъерча дозала кагирлошта юкъе дунен рекорд оттаяпга кийча вар Адам. ХIаьта а Грозне хиннача республиканский яхьашка рекорд карарз яьлар цун. Спортсмено а цун тренеро а яхьашка кийчвалара дерригa тIулакхашта юха уйла а яь, тренировкай графике тIа цхьадола хувцамаш юкъедихьар.

ХIаьта Адам массаза санна-ше кховеш велар. Кастта вох беркат а даьлар. Укх шера июль бошш Горьке хиннача юртарча кагирхой Ерригроссийски ловзарешка дакъа лоацаш хьалъурагIа а тотташ цо хьалъайийо 181 килограмм дозал йола штанга. Из яо цун хьалхара дунен рекорд. ХIаьта цул тIехьагIа нийсса цхьа бутт балалехьа, вай лакхе дийнача тайпара, Саратове 4 килограммь тIа а тохаш шийй рекорд хердаьмххар Сайдулаева.

Адам теттара къона ва, цунна вуралийтта шу мара даьнадац, школа а укх шера чакхъьяьккхай цо. ХIанз из деша дIаийнав Нохч-ГIалгIай университета физвоспитание факультете. ТIехьа тIайоагIача хана а Адам спортана хьаьсте уйла йолаш ца хилара белгало я из.

С. МУТАЛИЕВ.

«Сердало» газета редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.
«Растдзинад» газета редактора заместитель
Б. Т. ДЗУГАЕВ.
«Ленинан некъ» газета редактора заместитель
М. О. ОШАЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 сентябрь
I ПРОГРАММА

[illegible] Боабола телевидени. [illegible] 11.30 — Боабола телевидени. [illegible] 15.00 — Передачай программа. [illegible] «Горький болхой классе» [illegible] 17.00 — Шуман. Концерт. 17.30 — [illegible] 18.00 — Нохч-ГIалгIайчен гIолла. Информационни [illegible]

программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.15 — Гойтара агитацеца вай [illegible] ХПСС-а Централни Комитете [illegible] «Ф» де вовил хьо напа» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа серин. 21.00 — «Хьо» Информационни программа. 21.30 — Искусства мастерий «СССР-а» халкъа артист Михаил Ульянов. 22.30 — Боабола телевидени. Классически

музыкий концерт. 23.20 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Боабола телевидени. [illegible] 19.05 — Документальни фильм. 19.15 — Пятилетка 4-гIа шу. [illegible]

27 сентябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Боабола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Боабола телевидени. Мультфильмий программа. 10.00 — Наш лакха са бахи. 10.30 — Искусства мастераш. СССР-а халкъа артист Михаил Ульянов. 15.00 — Передачай программа. 15.30 — Новкъост Сенге [illegible] 15.45 — Вай

Даьхе историе [illegible] 16.15 — «Бригада» яха телевизионни очерк. 16.45 — Боабола телевидени. УССР-а [illegible] 17.15 — Къилбаседа - ХIирий киностуди. «Са моах. Ингтон» яха телевизионни фильм. 18.05 — Нохч-ГIалгIайчен гIолла. [illegible] 19.00 — Боабола телевидени. [illegible] «Ф» де вовил хьо напа» яхача телевизионни [illegible] 3-гIа серн. 21.00 — «Хьо» Информационни программа. 21.30 — Боабола телевидени. «Артлото». 22.40 —

Спортивни программа. I Шахматаш [illegible] 2. Боабола телевидени. [illegible] 23.30 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.35 — Боабола телевидени.

«Книжкай така тIа». 18.00 — Кердадараш. 19.15 — Боабола телевидени. Почтальон а почта а. 18.30 — Телевидени Волгоградски студе передача. 19.00 — Концерт. 19.40 — «Новкъост цирка» яха телевизионни фильм.

РАДИО

27 сентябрь

6.30 — Юртана вахар [illegible] (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 6.15 — Передачай программа. [illegible] Нохч-ГIалгIайчен ашарий концерт (гIалгIай меттала). [illegible]

[illegible] 16.00 — [illegible] 16.30 — [illegible] 19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.40 — «Шоана хаийна»

яха радиожурнал (гIалгIай меттала).

27 сентябрь

6.30 — Юртара Iуйре. 20 эзар тонн дуга чудара тIехьа» яха репортаж (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. [illegible] Россех дIахиийтта 200 шу хилар [illegible] (нохчий меттала). 16.00 — «Хьашийгаш деверхой» [illegible] 16.15 — ДоттагIий оашаш. Нохч-ГIалгIай АССР-ен Къилбаседа - ХIирий АССР-ен гIообахьача хьамхIаш [illegible] (эрсий меттала). 17.30 — Концерт [illegible] 19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республика гIолла Грознее хувцалуш моархаш а йолаш, малхбоалехьара салхе 3—7, къилбаседа-малдбоалехьарча районашка 12—18 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хулаш фагара температура республика гIолла 22—27. Грозне 25—27 градус йIовхал йолаш хилан тарлу. Кхоана дойнех хувцалуш моархаш а йолаш, фегара температура буйсашка 7—12, деношка 27 сентябре 22—27, вокх юкъеккача хана 18—27 градус йIовхал йолаш хилан тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-86; редактора зам. — 3-39-11; белхтоххама секретара — 3-34-38; партийни вахарех культура отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела бухгалтерех — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-86; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательство типограф, Революцие проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 9158.